

QEMAL HAXHIHASANI

ELEMENTE NGA FJALORI I DOGANÇES,
FRAGMENTE BISEDASH DHE TEKSTE NË KËTË TË FOLME

I. FJALORI

Në këtë fjalor epen rreth 650 fjalë të dogançes dhe të lovidharçes. Ato janë nxjerrë nga biseda e tregime të regjistrueme në këtë të folme — një pjesë e emrave të objekteve edhe nga pyetje të drejtueme drejtpërdrejtë informatorve. Ilustrimi i kuptimit në shumë raste babët edhe me kontekst. Janë dhanë gjithashtu vërejtje për prejardhjen e fjalëve brenda çaqeve që lejonte një fjalor i tillë.

Do të vihet re se në këtë fjalor gjenden një numër fjalësh, që janë të njoftuna në të folmet territoriale rreth krahinave ku flitet dogançja (*bykare, graps, avrio, balishë, bozil, baltovë, bubë, cikat, qepë, qimon, rokanis, çoçulla, çotur, stomë, sharrok, gorro, jaurl, shtëngëz* etj.) Të tilla fjalë, që mund të jenë tërheqë nga sferat marginale të leksikut krahinor, (por që edhe mund të kenë hy në fondin e këtij leksiku nëpërmjet të të folmeve shoqnore.) në zonat e thella të vendit (p.sh. në Gegëni), ku zejtarët shetitës të Jugut ushtrojnë mjeshtrinë e tyre, janë të pakuptueshme, qoftë me vështrimin që kanë në të folmet territoriale jugore, qoftë me ngjyrat e reja semantike, me të cilat vishen në të folmet shoqnore. Këto

fjalë, sikurse asht thanë edhe në kapitullin e maparshëm, përbajnë një nga sferat e randësishtme të leksikut të të folmeve shoqnore, prandaj dhe janë përfshi mbrenda këtij fjalori.

Mbl dhja e materialit në disa qendra të ndryshme ka dhanë një tog trajtash sinonimike. Në jemi mundue t'i grumbullojmë këto në njanën prej trajtave që na asht dukë ma e përhapun.

Vendet e vjeljes epen me siglat përkatëse. (1)

alláksem fm. *ndërrohem; allaksëshin me lëkúrje të shkërthta e ngrecónin nëpër gárdhëra: ndërroreshin me rroba të këqia dhe shkoshin nëpër katunde (nga gr. *allazo* (B,G) (2)*

álla mb. tjetër; *dushkátá më një gjatë álla: shkova më një rrugë tjetër (nga gr. *allas, i, on*) (B, Li).*

Amo-ua em. Amerika (me shkurtimin e fjalës përkatëse të gjuhës së përbashkët + mbrapa-shtesën *o*) (B).

andúr mb. i keq *ja pelcet andúr: asht i keq; sëmundë, jam andúr: jam sëmundë; ndf. keq (K).*

aníks ft. hap; *týtsi aníks lëpúshkën e bëshme: dervishi hap qitapin e madh; aníksni trócat kol: hapni sytë mirë (nga gr. *anigo*) (B,G,L,Li).*

apákth -i em. *shm. apakthe-t* flok (B,G,L).

apano ndf. sipër, befás, papandehun; *legós mos na qapósin apáno: ruej se mos na kapin befás (nga gr. *apano: sipër*).*

agro-ua em. bar (nga gr. *ahyro: kashtë*) (L).

aro-ua em. aeroplan (me shkurt. e fj. përk.) (Li)

arxho-ua (edhe aro-ua) **em.** arixhí (me shkurt. e f. përk.) (K).

aspra mb. i bardhë (nga gr. *aspros, i, on*) (B,G).

astís fint. pranoj; *dishí nuk astís me atë týrtés: zotnia nuk pranon me at pazar (K).*

ávrio ndf. nesër; *ávrio a methávrio: nesër a mbasnesër (nga gr. *avrio*) (G, Li).*

○ VENDET PËR NJË NGA JANË MBLËDHE
TË DHANAT PËR DOGANÇEN DHE
LOVIDHARÇEN.

1) Brezhdan (B), Bual (Bu), Grabovë (G), Kaludh (K), Leskaj (L), Leskovik (Le), Limar (Li), Malshovë (M), Podë (P), Strëmbec (S), Shalës (Sh), Vërtop (V).

2) Në shpjegimin e prejardhjes së fjalëve të këtij leksiku nga greqishtja jemi ndihmue nga sh. Koço Bozhori. E ndjejmë për detyrë t'i çfaqim me këtë rast falënderimet tona.

- bábëz-i em. shm.** *bábëze-t* thes (ndoshta nga që mbahesh prej shehlerëve, dervishëve, të cilët në gjuhën e popullit thirreshin babadervishë) (B,G,Li).
- bábie-bja ef.** torbë (L).
- balásh-i em.** diell (nga simbolizimi i dritës së tij me ngjyrën e bardhë) (?) (SH).
- bálo-ua em.** mish (si ushqim i zakonshëm i qenit — balos) (B,G,K,L,Li).
- balísk-a ef. shm.** *balíska-t* ballistat (nga kësulata me shqiponjë në ballë të ballistave) (Li).
- baltóvë-a ef.** baltë (baltë+mbrap. ovë) (P).
- ballaxhure-ja ef.** dhi (K).
- bálo-ua em.** ballist (me shkurt. e fj. përk.) (K, Li).
- bélo-ua em.** bej; u tûr te një *bélo* i *béjshëm drûgo*: u fut te një bej i madh hyzmeqar (B).
- bélo-ua em. shm.** *bélo-t*, lekë (nga *sl. belo* i bardhë) (?) (K).
- Béro-ua em.** Berat (B).
- béro-ua em.** bajram; *górrot ja pëlcásin béro, ávrío do drédhim kól*: muhamedanët kanë bajram; nesër do të hamë mirë (Li).
- bésho-ua em. shm.** *bésho-t* lekë; *para týdzës ja pëlcásnja píro, s'keshe një bésho*: para luftës ishje i varfër, s'kishje një lekë (ndoshta nga *tq. besh*: pesë) (B,G,L).
- béngj-i em. shm.** *béngje-t* kalë (L).
- bërnáqe-ja** (edhe *bërnáqe-ja* në Li) *ef.* borë; *frýjmë në dópon tënë, se do na qapóje bërnáqja këteja*: ikim në vendin tonë, se do të na zaje hora këndeja (G).
- bërróç-i** (edhe *brroç*) *em. shm.* *bërroçer-it* plak (L).
- bërróç-ja** (edhe *brroçe-ja*) *ef.* plakë (L).
- bëshëm** (edhe *béjshëm* në K) *ndf.* mirë; *ka qapúar bëshëm dúnua*: ka zanë mirë shiu; shumë; *bogdanísi bëshëm*: qau shumë (Li).
- bëshëm (i)-ef. e bëshme** (edhe i *béjshëm*, e *béjshme* në K) i madh; *palésh t bëshëm*; gur i madh; *jam citúsur i bëshëm, dyke xhydyrjépsur nëpër gárdhëra*: jam ba i madh jam rritë, tue lypë nëpër katunde; (fjalë e marrun drejtpërdrejtë nga gjuha e përbashkët) (B, L).
- béze-ja** (thohet edhe *të bészë*, *të bëshës*) *ef.* njalt (onomatopeike nga gumëzhitja e bletëve) (K,B,G).
- bídës (të)** (thohet edhe *të bítës*) *eas.* krypë (B,K,L,Li).
- bígëz-a ef.** nuse (B,G).
- bímë-ja ef.** vajzë (në analogji me njomësinë e të dy koncepteve) (Sh).
- bímëz-a ef.** vajzë (B).
- bínxho-ua lálë** *bínxho em.* ujk (L).
- bísho-ua em.** qen (sinekdokë — pjesa në vend të së tanës) (B,G,K,L,V).
- bítë-a ef. sh.** gjym; u *tripós bíta* (u shpue gjymi) (B, G).
- blújth-i em.** kallaj (B,G).
- bóçko-ua em.** i krishter (B,G,L,Li,V).
- bogdanís fint.** qaj; *unë bogdanísa nga xénua*; *unë qava nga frika* (B,G,K,Li).
- bojdán-i em.** ka (nga gr. *vojdhí*?) (L).
- bóo-ua em.** ka (nga gr. *bous*) (K).
- bozil-i em.** ka (B,G,V).
- bozilë-a ef.** lopë (B,G,Li,V).
- brágg-i em.** plehën; m-t (B,G,V).
- brájo-ua em.** plandës; m-t (B,G,V).
- brakúsh-i em.** baba teqje; (ndoshta shformim i fjalës *majkúsh*) (K).
- brakúshe-ja ef.** teqe (K).
- bróçhdaj fr.** *bëra zógaj bróçhdaj*: bëra lipësi (Li).
- bubë-a ef.** gjarpër (fjalë e huajtur nga gjuha e përbashkët) (Li).
- bújo-ua ef.** venë (B,G,V).
- bútzta (të) eas.** morra; *frýj, mor ofókë i zúkos, ti ja pëlcét të bútzta*: shko mor fukarai i m-tit, ti ke morra, (B,K).
- bykäre-ja ef.** kasolle bari (nga *byk*+mbrap. *are*) (G).
- býro-ua em.** byrek (me shkurt. e fj. përk.) (L).
- çakúre-ja ef.** sëpatë (fj. e h u. nga gj. p.) (B, Li).
- camósem fn.** fshihem; *camósu, se po ngrecójnë ca xhândo*, fshiu, se po vinë ca xhandarë (B, Li, P, V); *camós ft.* vjedh; *po ngrecójnë níko të na camósin, po aníksni tróçet kól*: po vijnë hajdutët të na vjedhin, po hapni sytë mirë (Li).
- caqís ft.** çaj; *caqís ca shétkza* (çaj ca dru) (nga gr. *caqizo*: thyej) (Li).
- cárba-t efsh.** rrobe (L).
- celláre emsh.** edhe *çellët* para; i *qëróve celláret*: i more paret? *Ftói celláret e frý*: epi paret edhe shko (K).
- cerre-ja** (edhe *cërre-ja*) *ef.* kishë (L)
- çfik-u em.** dyfek (L).
- çfíksë-a ef.** luftë; *po citíset çfíksë e bëshme në Kýlco*: po bahet luftë e madhe në Këlcyrë (L).
- çfillójt ft.** lind (pjell); *ajo górrja nuk çfillónte dhe i rokanís týtsit*: ajo gruaja nuk pille dhe i thotë dervishit (B, G).
- çfírós ft.** hap (derën etj.) (L).

cfúqe-ja *of.* turp; *m'erdhi cfúqe, pa do ta patáksja káto:* m'erdhi turp, po do t'ja hudhje poshtë (Li).

cfurk-u *em.* pirú (për analogji me trajtën e objektit (K)).

cfýtës-i (edhe *cfuc-i* P). *em.* pushkë (L,P,S).

cfýtës *ft* vras me pushkë; e *cfýtósi dishin:* e vrau zotnin (K)

cika-t bagëtitë në përgjithësi, fig. *ment.* (fórmim onomatopeik)me të njëjtin kuptim edhe në gjuhën e përbashkët (L)

cimádh-i *em. shm.* cimëlhëj djalë (B,G,K,SH,V).

cimbërt (edhe *cimbër*) *ndf.* pak; *sa të ftuan' cimbër apo béjshëm:* sa të dhanë, pak apo shumë? (K); ngadalë; *ngrecónte cimbër-cimbër:* vinte ngadalë-ngadalë (B,G).

cimbërt (i.e) (edhe *i, e cimbër*) i vogël (B,G,K).

cíngo *mb.* dorështrënguet; *ja pëlcét cíngo:* asht dorështrënguet nga fjala *cingun* e gjuhës së përgjithëshme (Li).

cípëz-a *ef.* barku (sinekd.) (G)

cípëzós *ft.* mbush; *cípëzose këtë bábëz me mbóqes:* mbushe këtë thes me misër, (B); *ma cípëzósí cotúrin me fytýlo:* ma mbushi tasin me voj; *cípëzósem:* bahem shtatanzë; *u cípëzós njó-mëza e fillósi një cimádh:* u ba shtatanzë nusja dhe lindí nji djalë (B,G).

cípëzúar(c) *mb.* shtatanzë (me barrë); *njósmëz e cípëzúar:* grue shtatanzë, me barrë (L).

cítëm *fm.* futem; *pas týzdes, u cita në nizëri:* pas luftës u futa në ushtri (Li).

cítis *ft.* nji nga foljet ma të përdorëshme të dogançes; *mer kuptime të ndryshme, që afrohen rreth foljes baj:* *cítisa një mójdh të béshme:* bana nji shtëpi të madhe; *unë s'rráncjasi të cítisnja:* unë nuk dija se ç'të baje; *punoj:* *ma cítise páro, o mávro:* ma punove keq, o kallaj-xhi; *cítisem kól:* shërohem; *u cítis kól tashí:* u ba mirë, u shërue tashti; *blej:* *cítisa një héqje zgórdhan:* bleva një okë rrush; *drodh:* *ahere týtsi menjíherë cítisi sporéngëzat kól:* atëhere dervishi menjíherë i drodhi mustaqet mirë; *mësoj:* *mos ki zëno, o mávro, se e ka cítisur týtsi:* mos ki frikë, o kallajxhi, se e ka mësue dervishi (ndoshta nga gr. *cítizo*: ngul, mbërihej) (B,G,L,Li).

cítós *ft.* vras; *floi cëllët, se do të cítósnjë:* epi paret, se do të vrasí (K).

ekáthar-i *em.* tëlyen (B,G, Li, M).

Çkulëri-a *ef.* Greqia (B,G, Li,M,V).

çkúlo-ua *em.* grek (B,G, Li,M,V).

çobírem *fm.* habitëm; *cimádhí u cobírúa:* djali u habit (B).

copis *ft.* ha; *t'zogósim për të copítur, se ja pëlcet bérró:* t'kërkojmë për të ngrënë, se është bajram (ndoshta nga ljala *copéts:* baj copa-copa) (Li).

cuvál-i *em.* thes (shih *çuáth*) (nga *t. çuáll*) (B).

çáço *mb.* i çalë, topall; *ja pëlcás një fillúsh çáço:* kam nji vëlla të çalë (nga vetia trupore e nji njeriu të caktuem) (B).

çapallós *ft.* hetoj; *në këtë mójdh ja pëlcótkan nomádh të thántë; e çapallósen, se ja pëlcásim kú-cëre dhe kam xëno se do na qarójnë apáno; mos dufríjmë, të dushkátim xhërro:* në këtë shtëpi paska njerëz të këqi; e hetuen se kemi pare dhe kam frikë se do të na kapin befaz; *mos flemë; të shkojmë natën* (mund të ketë lidhje me fjalën gr. *çapallo:* shtyp nji gja të gjallë) (B).

çéço-ua *em. sh.* çéço lab; *më legósen nja dy çéço . . . ngrecúan çégot të ma qarónin:* më pauë nja dy labër . . . erdhën labrit të më kapshin (nga leksiku krahinor-Labëria) (B).

çëko-ua *em.* çëqik (me shkurt. e fjal. përk.) (B).

çékut(të) *ea.* fasule (L).

çíróf *ft.* hap; *çíróse fíren:* hape derën (Li).

çfokë (edhe *çfókë*) *mb., dhe e.* fukara; *ia pëlcet çfókë:* asht fukara; (B,K,Le) punëdhanësi, zotnia; *po ngrecón çfoku:* po vjen zotnia (P).

çilo-ua *em. sh.* çilot çilimi, fëmi (me shkurt. e fj. përr.) (B,G,M).

çin-i *em.* inatë më rokanísi me çin: "frýj se të grisa": me tha me inat: "ik se të rash" (nga fjala *t. xhin*) (B).

çínósúr (i) *mb.* i xhindosun, i inatosun (B).

çito-ua *em.* miu (B,L, Li.) (çito në G).

çivrísem *fm.* lahem; *çivrísem me shkúmbës:* lahem me sapun (B).

çjerr *ft.* ha; *to çjerr gjónth:* do ha bukë (nga leks. i gjuhës përb.) (K.,S).

çkëqís *ft.* çaj; *po çkëqísím gjérja:* po çajmë dhoga (K,S).

çkërth *ft.* prish, shkatërroj dh-s; e *çkërthi fírjen:* e prishi derën; *u çkërth rrótsi edhe ne mër-xým në gjátje:* u prish maqina edhe ne mbetëm në rrugë; e *çkërthi cotúrin me gjithë fýtylo:* e theu tasin me gjithë voj; *lodh:* *pastaj rakaniša: ç'e çkërth tókjen:* pastaj thash: ç'e lodh mëndjen; *përdoret edhe për çdo veprim përbuzës: çkërthi vándjen, çkërthja rríbhë*

frýj e çkërthi (B, G, K L, Li, M, P, V).

çkërthës *em.* e dala jashtë e njeriut; m-t (B, P, V).

çkërthur (i.e) (edhe *i, e çkërthtë*) *mb.* i prishun, i shkatërru em, i grisun, i thyem; *mbáthjet i keshe të çkërthta:* këpucët i kisha të grisuna (B,G,L, Li, M).

çkëthós *ft.* prish (B,P,V).

- çkiqit** *ft.* thyej, prish, shkatro; *e çkiqiti lovídhën:* e theu sharrën (shih *çkëqis*) (K,S);
çkiqólle-ja *ef.* nevojtoe (K).
çkrij *ft.* folje që përdoret me kuptime të ndryshme: marr; *çkrija kúcëret dhe frýva:* mora paret dhe shkova; blej; *na çkrij një çótë:* na blij një pulë; *këtu ja pëlcasin fashot, kam xéno se do na çkrijnë:* këtu janë fashistat, kam frikë se do të na kapin (nga leks. i gj. së përb.) (B,G,L,Li).
çóçulla-t (*edhe çóçulla-t*) *efsh.* fasule (B,Li,P).
çoták-u *em.* 1) gjel (B,L,Li) 2) napolon (ar) (B,Bu).
çotásh-i *em.* gjel (G,K).
çótë-a *ef.* pulë (B,G,K,L,Le,Li,M,P,S,V).
çótë-a *ef.* aeroplani (në analogji të formës së objektit) (B).
çotúr-i *em.* tas (nga leks. krahinor — *çetúr* — Bregu i detit: shkurti shkurton drurët, marsi rjep lëkurët, prilli mbush çeturët) (B).
çuáth-dhi *em.* thes; (nga *t. çuáll* dhe me shkëmbim in e ll-s në dh) (shih *cuvál*) (L).
çur-i *em.* derr (B,G,V).
çáco *mb.* i zi (L).
dáco-ua *em.* jevg. (në analogji me ngjyrën) (G).
dallçér-i (*edhe dalldëre-ja*) *em.* kalë (K,L).
dëdegërro-ua *em.* mbret, kryetar i qeverisë (B,G).
dërdo-ua *em.* kalë (B,G).
dërmán pusho; *dërmán, se ngrecón një xhándo,* : pusho, se po vjen një xhandar (B).
dëfrýej *fint.* flej; *kam dëfrýtur nëpër gjátë:* kam flejtë nëpër rrugë (Li).
dëngëllíqe-ja *ef.* pushkë (formim onomatopeik) (B).
dërt *ft.* pjell, lind, *njómëza dërti zjérxë (a cimádh):* banja lindi vajzë (a djalë) (onomatopeike) (L).
dërtëfs *ft.* baj; blej; *dërtëpsa një mójdë:* bana një shtëpi; *dërtëpsa një héqje fytýlo:* bleva një okë voj (L).
dísh-i *em.* i zoti i punës; edhe muhamedan (K,S).
dishár-i *em.* muhamedan (K,S).
djégie-a *ef.* qepë, hudhra (formim metaforik në bazë të cilsisë) (B,K,L,Li).
dogánçe-ja *ef.* e folmja e sajueme e zejtarve shëtitës të rrethit të Përmetit dhe Leskovikut; gjuha që flitet prej kallajxhivë, xharenjëve, këpuatarëve, muratorve, dervishëve të këtyne rrethëve, kur dalin për punë jashtë vendlindjes, për të mos u kuptue nga të tjerët (Për prejardhjen e saj shih Studime Filologjike 1964, (nr. 2. f. 142) (L,Li,M).
drangúche-ja *ef.* këngë (Li).
drangulló (*edhe drangudhó*) *ft.* 1) lexoj; *týtsi po mërxénte; xhvëshi lëpúshkat edhe i drangullón:* dervishi po rrinte; nxuerr shkresat dhe i lexon 2) këndo; *do dranguádhómë kët xhërr në rrëthe:* (nga të këndojmë sonte në dasëm (onomatopeike?) (B,L,Li,M).
drédhje-a *ef.* pemë (do folja *dredh* e dogances) (G,P,Sh).
dréçhje-a *ef.* lugë (K).
dréçhje-a *ef.* 1) ushqim 2) bar (B).
dréçhje-a *ef.* ethe; *e kanë qapúar drédhjet:* e kanë zanë ethet (Li).
drék *fint.* ha (nga leksiku krahinor) (M).
drédh *ft.* ha; *e dródhí fëpja një çíto:* e hangri macja një mi; *më kishte drédhë zhúbza:* më kishte marrë uria (B,G,L,Li,M).
drúgo-ua *em.* hyzmeqar; *ja pëlcisnja drúgo në një gárh të Vállos:* isha hyzmeqar në një katund të Vlonës; *drúgua i bozi leve, dërdeve e katërkëmbjeve:* hyzmeqari i qeve, kuaive, mushkave (B).
đuduqéll-i *em.* kungull (Li).
dúfër-i *em.* gjum; *e qapóu dúfri:* e zu gjumi (B).
dúfrin (*edhe dúfi* (P,SH), *dúfri, dúfrit*) *fint.* flej; *s'kam dúfritur fare këtë xhërr:* s'kam flejtë fare këtë natë; *dúfrita në një dukáre:* flejta në një kasolle (B,G,K,M,V).
dukáre-ja *ef.* kasolle (B,SH).
dunáf-i *em.* 1) ujë; 2) shi (nga emni i lumit Danub — Dunau) (G).
dúno-ua *em.* 1) uj; 2) shi; *bie dúno:* bie shi (B,G,L,M,SH,V).
dúqe-ja *ef.* qerë "qeroskë" (shih umuri) (B,Bu).
dúqe-t *ef.* sh. veshë (Li).
dushë-a *ef.* 1) besë, fe 2) kokë (nga sl.) (B).
dushkát *dt.* çoj, shpie; *ku na dushkátë me këtë gjátë:* ku na çove më këtë rrugë? (B); *dushkát* (*edhe dushkáj* në K) *fint.* iki, shkoj; *dushkátë në pázo:* shkova në pazar (B,G,P,V); *dushkátëm fm.* shkoj; *u dushkátë nga Këlcya në Béro:* shkova nga Këlcyra në Berat (B,L,Li,M).
dushqéps *fint.* iki, shkoj; *mërxëi të dushqépsin:* leni të ikin (L).
dýqo-ua *em.* dyqan (me shkurt. e fj. përk.) (L).
dýsho-ua *em.* dyshek (me shkurt. e fj. përk.) (B).
dhéka *nth.* dhietë (nga gr. *dheka*) (Li).
dhés *ft.* lidh; *dhésë dërdon me krisqár:* lidhe kalin me litar (nga gr. *dhenó*) (B).
dhëndúr-i *em.* sh. dhëndurë dhambë; *më janë çkërtður dhëndúrët,* më janë prishë dhambët; *s'ja*

pëlças dhëndurrë, që të drëth gjithë: s'kam dhambë, që të ha bukë (B).

dhord'á-t *esh*. dhambët (nga gr. *dhontí shm. dhontía*) (G,M).

dhóvje-a *ef.* lopë (L).

ërrëzë-a *ef.* hunda (nga funksioni që kryen "merr erë") (*erë+zë*) (Li).

evdhomádhë-a (edhe *evlómádhë në G, B*) *ef.* javë; *për dy evdhomádhë ngrecómjë në mójdhë*: për dy javë shkojmë në shtëpi (nga gr. *evdhomadhá*) (Li).

fálje-a *ef.* kishë a xhami (nga funksioni fetar i të falunit; formim analogjik me emnat foljorë që dalin nga pjesoret + mbrapashtesën *je*) (P).

fásho-ua *em.* fashist (B).

fépe-ja (edhe *fepe*) *ef.* 1) mace 2) musteqe (B,K,S).

filló-ua *em.* mik (nga gr. *fillos*) (B,Li).

fillúsh-i *em* 1) vëlla (B,L,M) 2) mik (K).

fillúshe-ja (edhe *fillúshkë-a*) *ef.* motër (L).

fírje-a (edhe *fire-ja*) *ef.* derë (B,L,Li,M).

Fíro-ua *em.* Bier (B).

fírós *ft.* mbyll; *fíróse fírjen* : mbylle derën (B,G,L,Li).

flókjë-a *ef.* grue (sinëkdojë — nga elementi karakteristik që dallon seksin femnor : *flok* + mbrapashtesën *je*) (L).

fok *ft.* djeg. *frýj se të fóku fórfoli*: ik se të dogj zjarri (B,G,L).

forádhë-a *ef.* punë (K,S,L,P,SH).

foráchtís *ft.* punoj (P, SH).

fórfol -i (edhe *fófol në SH*) *em.* zjarr (B,Bu,G,L,Li,P).

forfolís *ft.* pjek (B,V).

forfolísur (i, e) *mb.* i pjekur; *një çótë e forfolísur*: një pulë e pjekun (B).

forfolítim *fm.* digjem; *fry se u forfolíte, o cimádh*: ik se u dogje, o djalë (L).

frámbulla-t *efsh.* fasule. *fig. rrëthje me frámbulla*: grue me barrë (nga efekti i fasuleve — frymja e stomakut? Ndoshta edhe fjala greke *flamburo*: bli, me metatezë) (K).

frángulla-t (shih *frambulla*).

frýj *fint.* iki, shkoj; *frýj o cimáth, se të thanósen*: ik, o djalë, se të kapën; *frýjmë nga ky dópo*: ikim nga ky vend; *mos fryj na pázuá*: mos shko nga pazari (B,G,K,L,Li,M,P,SH,V).

ftoj *ft.* jap; *kémset herë më ftóin gjithë, herë s'më ftóin*: zotniti herë më epushin bukë, herë s'më epushin; *unë i rokanísa: "ftómë një çikë gjithë, se u pikósa"*: unë i thashë: "epmë një çikë bukë, se vdiqa". (B,L,Li,M).

furfulísur (i, e) *mb.* i djegur; *gjonth i furfulísur*: bukë e djegun (Li).

furrac-i *em.* miell (prodhim i furratsit; drith i furrume) (P, SH).

furrátës-i *em.* mulli (nga fjala *furroj*: bluej, që jeton sot në një mënyrë të veçantë në pjesën qendrore të vendit — Tiranë, Krujë etj., formim analogjik me emnat vepruese) (K,L,S).

fyp *ft.* vras; *e fýpi me dëngëllíqe*: e vrau me pushkë; *fryj se na fýpën* (ek se na vranë) (B,L,Li,M).

fytem *fm.* vritem; *u fýtën*: u vranë me shumicë (ndoshta kemi këtu një shtrembënim të foljes *fyp*; po mund të jetë formue edhe nga fjala *fyt* që mund të jetë huajtur nga Veriu (L).

fýlo-ua *em.* 1) voj; 2) tëlyen; *çóturi me fytýlo*: tasi me voj (ndoshta nga gr. *vutyro*: tëlyen) (B,G,Li,M).

gáçe-ja *ef.* patate (K).

gámbë-a *ef.* gunë (Li).

gámbro-ua *em.* dhandër (nga gr. *gambros*) (G).

gánë-a *ef.* gunë (B).

gárdh-i *em.* katund (B,G,L,Li,M,SH).

gardhallí-u *em.* katundar (B).

gárdhi i bëshëm qytet, edhe kryeqytet (L).

gárdhiót-i *mb.* dhe *e.* katundar (G,SH).

gáxho-ua *em.* elb; me kuptim të zganuem edhe tagji (L,Li).

gizërój *fint* qesh; *mos gizëró*: mos qesh; (trajtë e shtrembënueme e foljes *gezërój*) (K).

gligorá (edhe *glikora*) *ndf.* shpejt; *pse ngrecóve kaqë gligorá*: përse erdhe kaqë shpejt? (nga gr. *grigorá*) (B).

górje-a *ef.* muhamedankë, grue e muhamedanit (B).

góro-ua (edhe *górró-ua*) *em.* mysliman (me një ngjyrë përçmuese; në gojë të elementit ortodoks) (G,V).

Goromaníja *ef.* Turqia; *nízot e Goromanísë*: ushtarët e Turqisë (Li).

góspo-ua *em.* perëndi (nga sl.) (G,K).

góxho-ua *em.* myftar, kryeplak; *unë i rokanísa me çino*: "kush ja pëlçet góxho i gárdhit këtu?" Unë i thashë me inat: "kush asht kryeplak këtu." (nga fjala t. *goxho*) (Li).

graps *ft.* shkruaj (nga gr. *grafo*) (Li).

gris *ft.* rrah (vras); *mërxë, se do të gris, do të fyp fare*: pusho se do të rrah, do të vras fare (B,L).

grójs-ja *ef.* dru (K).

- gjalp-i em. trutë; *i ka rrjedhur gjálpi* (i kanë rrjedhë trutë) (nga ngjashmënia e laudës) (L).
 gjalpishte-ja ef. kokë (enë që mban gjalpin-trunia) (L).
 gjálpore-ja ef. kokë; *është e zaganjósur nga gjálpórja*: asht i sëmundë nga koka (Li).
 gjátë-a ef. rrugë (nga drejtimi dhe forma e objektit) (B,G,L,Li,M).
 gjátës-i em. tra (objekt i gjatë, për ta diferencue nga *gjérja*: dërrasa (K,S).
 gjátës-i em. lum (K,S).
 gjátës i cimbërt em. përrue (K,S).
 gjátëz-a ef. rrugë (P).
 gjátje-a ef. rrugë (K,S).
 gjërje-a ef. dërrasë, dhogë (nga forma e objektit dhe diferencimi i tij prej *gjatësit*: traut) (K).
 gjérmo-t emsh gjermanë (Gr, M).
 gjónez-a (edhe *gjone-ja*) ef. bukë; *gjónez e lëshhtë*: bukë gruni (K,P,S,SH).
 gjonth-i (edhe *gjon-i*) em. bukë (B,Bu,L,Li).
- háqëzë ndf. shumë (L).
 hákën bnf. shumë; *ja pëlçet hákën kúçëre*: ka shumë pare (Li).
 hálés-i em. peshk (nga trajta e skeletit) (G,K).
 hálés-i em. grunë (nga qimet e sipërme që i ka në trajtën e halave) (S).
 hará-ja ef. dasëm; *týtsi i rokanisi*: "të ngrecóti edhe *mávrua në hará*": dervishi u tha: "të vi edhe kallajxhiu në dasëm (nga gr. *hará*) (B).
- háro-ua em. sh. háro; arixhi (Li).
 héqje-a ef. okë, kilogram; *më fto një héqje fytylo*: më ep njo okë voj (nji të hequn të kandarit?) (B)
 hilo-ua em. hilaç; *i ftoi një hilo për të çfillúar majkúshu*: i dha nji bar për të lindun babai (B).
 Híngës (i) em. djall; *ata janë të Híngës*: ata janë djaj. Në Híngë, përrue në Brezhdan, besohet se rrinë shpirtnat e këqij (B).
 hóxho-ua em. hoxhë (K).
 hýrdhá mb. e vjetër, e prishun (Li).
 hýqmo-ua em. hyqymet (qeveria në kohën e pushtimit turk) (L).
- ílljo-ua (edhe *ilje-ilja*) em. diell (nga gr. *ilios*) (B,L,V).
 ílo-ua em. bar, hilaç (shih *umuri*) (B).
 íto-t esh. itajlanet; *Ítot ngrecúan të na thúrmin, po u ra në rrábë*: Itajlanët erdhën të na shtypin po u ra në kokë (P,G,M).
 ítëri-a ef. Italia (B).
- jáicë-a ef. vezë (nga sl.) (P,SH).
 jarítëz-a ef. vezë (K,S).
 jásto-ua em. jestic (B).
 jáurt-i em. kos (Li).
 jazëlldí-a (thohet edhe *jallëzdi*) ef. letër; *qërova një jazëlldi nga mójda*: mora nji letër nga shtëpia (nga t. *jazi*) (Li).
 jórgo-ua em. jorgan (B).
- káce-ja (edhe *kate e katse*) ef. ujë (B, L, M).
 kácja e bëjshme ef. lumë (L).
 kacumbál-i em. majë (Li).
 kaká dhe-ja ef. kusi (B).
 kakávz-ja ef. tepsi (ndoshta shtrembnimi i fjalës së sipërme, si nga trajta ashtu edhe nga kuptimi; nga gr. *kakavi*: kazan) (L).
 kaljdhe-ja ef. kasolle (L).
 kaloqeri-a ef. behar (nga gr. *kalloqeri*) (G).
 kaniqe-ja (edhe *kaniq-i* në K) ef. shkop; *ngrecóti një vízdje me një kaniqe të béshme në pánxhë*: erdh nji bujk me nji shkop të madh në dorë (B,G).
 kapná-i (edhe *kapnu-a-oi*) em. tym (nga gr. *kapnos*) (B,Li).
 kapúq-i em. gomar, fig. budalla; *díshi ja pëlçët kapúq, nuk rruç fare*: zotnia asht budalla (gomar) s'kupton fare (B,G,K,Li).
 kapúq-i cimbër em. polisht, kërric (K).
 karfiá-fja ef. gozhdë (nga gr. *karfi* shm. *karfia*) (B).
 karkáce-ja ef. shkop (L, Li).
 karrabós ftr. kap, arrestoj (?); *dushkátemi nga ky dópo, se do na karrabósin e na túrrin në prdhó*: ikim nga ky vend se do na kapin e do na fusin në burg (B).
 kastís ft. fjalë që vishet me kuptime të ndryshme; 1) pushoj; *kastís o cimádh*: mos fol, o djalë 2) rri; *díshi nuk kastís me atë túrtës*: i zoti i punës nuk rri me atë pazar 3) ul; *kastise me cimbërt túrtësin*: ule pak pazarin (G,K,P,SH) —
 katër-kémbye -a ef. 1) mushkë 2) kafshë, në përgjithësi 3) automobil (B,G,K,L,P).
 kátó ndf. poshtë (nga gr. *kato*) (Li).
 kécúre-ja ef. pare (sh. *kúçëre*) (ndoshta nga fjala *kucur, kërcu*) (B).
 Kéjco-ua ef. Këlcyra (B).

- këmbë-a ef. një këmbë, një mijë (K).
 këmbës-i em. shm. këmbëse,; aganik, aga, zotni, padron (B,G,K,L).
 këmbëvije-ja ef. rrevole (G).
 këmbje-ja ef. e shoqja e agait (B).
 kërcmë-a ef. dasëm (K).
 kërshto-ua em. i krishtenë (K,Le,P,SH).
 klóshe-ua em. murator; *cimáthi i klóshes*: djali i muratorit (B,G).
 kóbe-ja ef. 1) torbë 2) thes (K).
 kóqth-j (edhe *koq-i* në K, Li) em. djath (B,G,L); me trajtën të *koqthtë*: gjizë (P); të *kóqthtë* të *kólmë*: djathë (P,SH).
 kófo-ua ef. konferencë (B).
 kokodhár-i (edhe *kokollar* në K) em. burrë (B).
 kokorós-i em. misër (nga sl. *kukurus*) (Li).
 kokosúrkë-a ef. arrë (B).
 kol(edhe *kolm*) ndf. 1) mirë; e *citíse kol* (e bane mirë) 2) shumë; *aty varðisnja ko l* (aty punojshë shumë) (B,L,Li,M).
 kólmë(i) f. e *kólmë* mb. i mirë; i bukur; *ja pëlcasin zjërza të kólmë ato* (janë vajza të bukura ato) (B,L,Li,M).
 komátje-ja (edhe *komatë-a*) ef. copë; i *legóse sa komátje sáplla ja pëlciste* (e pe sa copë enë kishte) (nga gr. *komati*) (B,Li).
 kómje-a ef. torbë (B).
 kónjéz-a ef. gozhdë (B).
 kopáçe-ja em. usta (ndoshta nga fjala kopace — shkop për të rrahun, që simbolizon forcën e përdorur nga mjeshtri ndaj vartësve të tij); (B,G,K,Li).
 kóqëz-i em. grunë (nga fjala *koqe* — kokërr + mbraspashtesën zvogëluese *zë*) (K,Le,S).
 koqín mb. i kuq (nga em. i bagëtive qimekuq, sidomos i qeve të tillë që thurren me këtë emër — *koqin*: ka qimekuq) (nga gr. : *koqinos*) (B).
 koráíje-a (edhe *koráífe-ja*, *koráíve-ja*) ef. arë; *dushkátën nëpër koráíjet e vizítëve* (hynë nëpër arat e bujqëve) (nga gr. *horafi*) (B,Li,M,P).
 koraníçë-a ef. grue (B).
 kóre(të) mb; të poshtëm (B).
 kokosúr-i em. organi seksual i burrit (Li).
 kórkosúrkë-a ef. arrë (G, Li).
 kóro-ua ef. bukë; *kóro e lëshitë* (bukë gruni),), *kóro e dhírtë* (bukë misri) (B).
 kortár-i em. bar (nga gr. *hortari*) (B,G,P).
 kórtj-ua em. bar (nga gr. *horton*) (L,M).
 kótë-a ef. pulë (nga gr. *kota*) (P,SH).
 kránko-ua (edhe *krángo-ua*) em. sheh, hoxhë, prift; *kránkua i bëjshëm*; shehu, hoxha, prifti i madh (L,Li,M).
 krévo-ua em. krevat (B).
 kréshto-na em. i krishten (K,Le,S).
 kris ft. them; *krisja ky është kránkua i math*: thuej ky asht kryeprifti (L).
 kronj-i (edhe *krónjë-a*) em. sh. *krónja* vit; *kam mërxýer pënde krónje në práho*: kam ndejtë pesë vjet në burg (nga gr. *hronja*) (B,G,L,Li,M).
 ktheshë ndf. dje; *ktheshë jeshë në pizo*: dje qeshë në pazar (nga gr. *kthes*) (L,Li,M).
 kúçëre-t (edhe *kúçe-t*, *kúçër-it*) esh? pare; i *qapóve kúçëret*: i more paret? (B,G,L,Li,M).
 Kúço-ua em. Kuçova; më *rokanijsëna se ja pëlciste vartje në Kúço*: më thanë se kishte punë në Kuçovë (B).
 kukúle-ja ef. pashkë (Li).
 kuláre-ja (edhe *kuláíre-a*) ef. lugë (nga gr. *hulari*) (B,G,V).
 kúlo-ua em. kulaç (Li).
 kúllo-ua em. hajdut (G,K,Le,P).
 kúmt-ua em. komunist (K).
 kungullór-i em. zyrtar (P).
 kuspullós ft. mbledh; *ehe unë fillova vartje te syzést, për të kuspulluar syzést*: edhe unë fillova punë te ullinjë për të mbledhë ullinj; *kuspullósem*: grumbullohem; *dolla në pázot e po mërrénje atje ku ishin kuspulluar nomadët që zogósnin vartje*: dola në pazar e po rrije atje ku ishin grumbullue njerzit që kërkoshin punë (B).
 láço-ua em. hajdut (L).
 lalbínxho-ua ujë (Li).
 lapánxóre-ja ef. gjellë (K).
 legós ft. shoh; *legós, a ja pëlcët të drédhë kapúqi*: shihe a ka të hajë gomari (B,G,L,Li,M,P,S).
 léke-ja ef. sëpatë (K,S).
 lékë-a ef. diell (*frýti léka* (shkoi dielli) (Li).
 lékthinë-a ef. sëpatë (K,S).
 lékthós ft. 1) latoj 2) gëdhend (K,S).

- 'éje-a** *ef.* drekë; *ngrecóni të drédhëm léje* : ejani të hamë drekë (L); ditë *kam foradhÿsur tri léje*: kam punuar tri ditë (K).
- lésdhëz(të)** *ef.* e lashta *drúadhë mbóqësin, të lézhdëzën*: hangrën misrin, të lashtën (B).
- léshe-ua** *em.* grunë (L, Li).
- léshtë(i,e)** *mb.* i grynjtë; *gjonh i léshtë*: bukë e grynjtë (Li).
- lëkúrje-t** *efsh* rrobe; *i cimbër ja pëlcisnja; lëkúrje s'ja pëlcisnja*: i vogël ishje, rrobe s'kishje (nga fj. *lëkurë* + *prapashtesën je*) (B, G, L, Li, M, V).
- lëpirës-i** (*sh. lëpirse*) *em.* sahan (nga veprimi i të mëshimit të gjellës në sahan — në ngjashmëri të lëpirjes së sahanit) (B, Bu, G, L, Li, M).
- lëpjetë-a** *ef.* 1) gjuhë; *a e rruc lëpjetën tënë dishi*: a e kupton gjuhën tonë i zoti i punës; 2) qeveria; *ka ngrecuar i bëshmi i lëpjetës këtu në gárdhin e cimbërt*: ka ardhë i pari i qeverisë këtu në katund (K).
- lëpúshkë-a** *ef.* letër; *lëpúshkë për náno*: letër për cigare, shkresë, qitap, libër i shejtë; *týtsi i ftoi një lëpúshkë*: dervishi i dha një shkresë; *e rokanis lëpúshka*: e thotë qitapi, libri i shejtë (B, G, L, Li, M).
- lidhár-i** *em.* brez muri (trenë të vegjël që vejnë horizontalisht në mes të murit për të lidhë murin) (nga funksioni që kryen) (K, S).
- lidhës-i** *em.* m-t (P).
- lidhje-a** *ef.* rrenë (G).
- lidhós** (edhe *lillós*) *ft.* 1) rrej, gënjej; *ja pëlcisnin dy týtse edhe lidhósnin nëpër gárdhëra të Mállos*: ishin dy dervishë dhe rrejshin nëpër katunde të Mallakastrës 2) punoj keq; dhj-s; *lidhósja e fryj*: bania keq e keq edhe ik (nga fjala lidh, sajoj gjana a punë të paqena; *lidh*+*prapash. os.*) (N, Li, P).
- lífico-ua** *sm.* ujk (arkaizëm) (nga gr. *líhos*) (B, L, Li).
- ljoçko-ua** *sm.* i krishten (B).
- logós** *ft.* 1) kërktoj; *ai nomáti që mërxénte te lúndua logóste bësho*: ai burri që rrinte te lundra kërkonte lekë (B); 2) shoh; *logósa një kokollár pa fëpe*: pash një burrë pa mustaqe (shih legos) (K).
- lóndo-ua** *em.* bark (L).
- lóshe-ja** *ef.* kollë (B).
- lovidhár-i** *em.* sharraxhi; *e rruc lëpjetën e lovidhárve*: e kupton gjuhën e sharraxhive? (K, S).
- lovidhárçe-ja** *ef.* dogancja që flasin sharraxhitë dhe qymyrxhitë e katundeve të Rrëzës së Përmetit (K, S).
- lovjdhe-ja** *ef.* sharrë (K, S).
- luháre-ja** *ef.* lugë (nga gjuha e përgjith. *luhare*: lugë e madhe) (L).
- lúndo-ua** *em.* lundër; *ja pëlciste një lúndo në dýno*: kishte një lundër te lumi (B).
- lúqo-ua** *em.* voj; *lúqo e ballaxhúrve*: tëlyen (K, S).
- lýdo-ua** *em.* zift (serrë) (nga njajshmëria me vojim, tëlyenin) (B).
- lyqýn-i** *em.* voj, tëlyen (B).
- lýsho-ua** *em.* organi seksual i burrit (L).
- llambáq-i** *em.* pambuk (ndoshta nga gr. *vambaq*) (C).
- llásh-i** *em.* 1) baltë (shtrembnimi i fjalës llaç?) (B); 2) lesh (K); 3) sheqer (S) (ndoshta nga gr. *llaspi*: baltë).
- lléckë-a** *ef.* domate (K, S).
- lluqós** *ft.* rrah; *lluqóse, o cimádh*: bjeri o djalë; *e lluqósi me kaníqe* (e rrahu me shkop) nga lluq; baj lluq — si horasan, si llaç? (K, S).
- llyk-u** *em.* 1) pambuk (P), 2) horasan (Sh).
- majkúsh-i** *em.* 1) babë; *majkúshi e majkúshja më janë pikósur që kur ja pëlcisjai cimbër*: baba dhe nana më kanë vdekë që kur ishja i vogël; 2) babadervish, babasheh, baba teqje. (B, L, Li, M).
- majkúsh-i** *em.* thes (L).
- majkúsh-ja** *ef.* nanë (nga sl. *majko?*) (B, Bu, G, K, L, M, V).
- makriá** *ndf.* larg; (nga gr. *makria*) (Li).
- máiko-ua** *em.* kos (ndoshta lidhet me fjalën sl. *mleko?*) (V).
- Máillo-ua** *ef.* Mallakastra (B).
- mánxhë-a** *ef.* gjellë (B, G, L, Li, V).
- máqe-a** *ef.* sëpatë (L).
- maqére-ja** *ef.* kusi (L).
- máqo-ua** *ef.* maqinë, automobil (B, G).
- márkc-ua** *em.* kos (B., Li).
- mastro-ua** *em.* mjeshtrë, usta (nga gr. *mastoras*) (B).
- mávra** *mb.* e zezë (nga gr. *mavros*, i, on).
- mávro-ua** *em.* kallajxhi (me kuptim metaforik: ai që asht i zi) (B).

- mavrogún-i em. kallajxhi (ai që ka gunë të zezë?) (L).
- mavróç-i em. kazan (B, G).
- mbáthje-t *efsh.* këpucë; ja *pëlcisnja píro, mbáthjet i keshe të çkërthta*: ishje fukara, këpucët i kishje të prishuna (B,G,P,V).
- mbáthura(të) *eas.* mbathje, opinga (K).
- mbéko-ua (edhe *mléko*) em. qumësht (nga sl. *mleko*) (B,G,L,Li,Sh).
- mbóqës-i (edhe *mbóqër-i* në G, *mbóqe-ja* në K; *mbóqje-ja* në SH, *mbojths-i* në Li) em. misër (ndoshta nga shkëputja e rrokjes së fundit të fjalës *kallamboq*) (B,L).
- mbýtë-a *ef.* *gjizë* (me kuptimin përcimes: që të mbetet në grykë, të mbyt) (B,G,Li).
- memësh-i em. gjak (L).
- mérje-a *ef.* 1) ditë (Li); 2) javë (B,G); 3) kilogram (L) (nga gr. imera > mera = ditë).
- méso *ndf.* mbrenda; ja *ftóva dhe më túri méso*: ja dhash dhe më futi mbrenda (nga gr. *mésa*) (B).
- methávrío *ndf.* mbasnesër (nga gr. *methávrion*) (Li).
- mélis *fint* pushoj (Sh).
- mëhgër-a *ef.* mulli, mangër voji (B).
- mëhgje-ja *ef.* vit; *mërxjen një mëhgje në Ckulërfj*: qëndruen një vit në Greqi (L).
- mëngrés-i em. njeri i huej; ka *ngresúar një mëngrés, po s'e rruc përse*: ka ardhë një i huej, po nuk e kuptoj përse; zotnia, i zoti i punës, ai për të cilin bisedon (B,Bu, G,K,L,Li,M,P,SH).
- mëngrése-ja *ef.* çdo send pa emën (G).
- mëngë-kë-a (edhe *mëngrese-ja*) *ef.* gojë (K,L);
- mërxéj (edhe *mërxéj* në B,G) *fint.* le; *s'kam mërxýer firje pa túrur*: s'kam lanë derë pa vajtë; *rri: kam mërxýer pende krónja në práho*: kam ndejë pesë vjet në burg; pushoj; *mërxé, se do të gris*: pusho se do të vras (nga fjala *mërxéj*: mrizoj, kaloj vapën në hie) (L,Li,M).
- Mífo-ua em. Mifol (toponim) (B).
- mínë-a *ef.* muej; *vardísi gjashtë mínë*: punova gjashtë muej (B,G,Li) (nga gr. *min minas*).
- mírengrecóve *em.* mirseerdhe; *mirseengrecóve, e majkúsh!* Mirseerdhe, o babadervish! (B).
- misóç-*em.* gjysëm (nga gr. *misos,i,on*) (G).
- míjllje-a *ef.* sisë (që millet — në ngjashmëni me veprimin e të mjelunit të bagëtive) (B,G,L,V).
- moçká-ni org. sek. burrit (B,G).
- móço-ua em. organ seks. i gruas (Li).
- mójjë-a (edhe *mójjthë, mújdhë, mújthë*) *ef.* shtëpi (B,G,L,Le,Li,M,SH,V).
- mójt'i em. organi seksual i grues (K).
- mójtjhe-ja *ef. sh.* *mójtjha* patavra (K,S).
- móstókuqe-ja *ef.* uthull (kompozitë nga *mosto*: mush të kuqe — mush të kuq) (B,G,V).
- múlo-ua em. plumb (B,G,Li,M,V).
- mullós *fint*, vdes :Sh).
- nafl, *fl.* *nafle mb.* i verbët; ja *pëlcët një zjerzë náfle*: ka një vajzë të verbët; si emën *náfto-ua*; qorr, njeri i verbët (B,G,L).
- naflúqç-ja (edhe *naflúq-i*) em. hoxhë (L).
- náko-ua em. duhan (K).
- náto-ua em. duhan (B,G,L).
- náço-ua em. napolon (G).
- nashéll *fint* iki (nga *arixhixhtja?*) (SH).
- náho-ua em. lepër (nga folja *nashéll* — që ikën shpejt nga frika?) (B).
- ndérra-t *esh.* pare (SH).
- ndjëllës-i em. emën (nga folja *ndjell*: ai që të *ndjell*, që të thërret) (L).
- ngrecóçj (edhe *ngresóçj*) *fint* vij; *ngrecóçi një mëngrés*: erdhi një njeri; *ngrecó të të ftoj ca gjonth*: eja të ap ca bukë (B, G, Li, M, P).
- ngúlë-i em. konak; *frýni të logósní për nonjë ngúlës të kólmë*: shkoni të shihni për ndonji konak të mirë (vendit për qëndrim, vend për t'u ngulun — në krahasim me jetën e tyne ambulante) (B,B,Li).
- ngúlje-a *ef.* xhani, teqe, kishë (vend ku ngulen, ku mblidhen populli) (L).
- ngjáte *n fm.* vdes; *m'u ngjat shídhí*: më vdiq plaku (nga qëndrimi i shtrimë, i zgjatun i të vdekunit) (K).
- ngjátar(i) *mb.* i vdekur (K).
- ngje *h it.* vras; ja *pít:isin ní'co ata, na qërojnë kúçeret ose mund të na ngjeshin fare, po haj të fryjmë*: janë hajdutë ata, na marrin parat ose mund të na vrasin fare, po hajde të ikim (Li).
- níko-ua em. hajlut (G,Li).
- níshtr-ua *ef.* *níshtr* (B,G).
- nízëri-a *ef.* ushtari; (nga fjala turke *nizam* + *ri*; *nizamëri* > *nizëri*) (Li).
- nízo-ua em. *nizam* (ushtar) (B,G,V).
- no náj-i em. njeri; i panjoftun (B,G,Li).
- njóméz-a *ef.* nuse (nga e *njomë*+prap. zvog. zë B,L,Li).

ófo-ua em. oficer (G,K).

óksó ndf. jashtë; *dufríta óksó*: fjeta jasht (nga gr. *okso*) (B).

oróqe-ja ef. qejf; *ti ja pëlcët me oróqe*: ti je me qejf (B).

palésh-ti em. 1) gur 2) shpellë (nga sipërfaqja e lëmuet e gurit pa lesh, i palesh?) (B,G).

pánës(të) (edhe *páno-ua*) eas. miell (ai me të cilin bahet pane — bukë?) (K).

pánxhë-a (edhe *pançë-a*, *pangjë-a*) ef. dorë; *frýjta në vunó me týlës në pánxhë*: shkova në mal me dylek në dorë (B,G,K,L,Li,P,V)

Párto-ja ef. Partia (Li).

párto-ua em. sh. *párto-t* partizan (B,Li).

pázo-ua em. 1) pazar 2) qytet (B,L,Li).

péko-ua em. 1) pekmez, 2) gjak; (e para me skemën e zakonëshme të shkurtimit të fjalës ndersa kuptimi i fundit nga ngjajshmënia vizuale dhe e trajtës së dy objekteve (G,K,S).

pelekán-i em. sçepor (B).

pemójkë (edhe *pembójkë*) ef. vezë (nga ngjajshmënia e procesit të prejdardhjes së dy objekteve; pemë+prapasht. *ojkë*) (B,G,L,Li,M,V).

pénde nth. pesë (nga gr. *pénte*) (Li).

pesqindje-ja (edhe *pesqindje* në Sh). ef. 1) dritare (G,L,SH) 2) portë (K,S)

pesqindós ft. kyç, mbyll (K,S).

petáks ft. hedh; *m'erdhi cfúqe, pa do ta petáksja káto*: m'erdhi turp, pa do ta hudhja poshtë (nga gr. *peto*) (Li).

Petranjúk(i) em. në jemi të Petranjúkut u thoshin dervishët malshovitë popullit dmth. jemi fetarë që shërbejnë në teqen (kur paraqiteshin si priftën - në manastirin) e Petranjúkut për të tregue se gjoja ishin njerëz të mirë; po në gjuhën e tyne kjo donte të thonte se ishin djaj. *Petranjúku* asht një përrue i thellë në Brezhdan, ku besohet nga populli se qëndrojnë djajtë. (B,L,Li,M).

pëlcás(ja) (edhe *plas*) nji nga foljet ma të përdorëshme të doganës, qi kryen funksionin e foljeve ndihmëtare jam e kam. *Nga ja pëlcët? Ja pëlcás nga Vákrra*: Nga je? Jam nga Malshova; *s'ja pëlcás asnjë bésho* (nuk kam asnji lekë); *dukárja ja pëlcáste e çkërthur*: kassollja ishte e prishun; *ja kam plásur i thánitë*: kam qenë i keq (B,Bu,G,L,Li,M,V.)

përfyt (edhe *përfýti*) ft. 1) za; *dushkájëm, se na përfýti dúnua*: shkojmë, se na zuri shiu; na përfyty shkópsi në koróvje: na zu rojtësi në arë; 2) vjehd: *na përfýtën kúllot*: na zunë e na vodhën hajdutët; 3) gjej: *a përfýtë várdje*: a gjetët punë? (formue me parashitesën për+emn. fyt. Folja ruen këtu nji farë ngjyre vështirësije të veprimt — kjo nga analogjia e pozicionit të kapjes së nji objekti konkret — zanjes për qafe të një bagëtie etj. krs. *përfyt* edhe *pëshjtjell*) (K,P,S,SH).

përgëzonj ft. njoh; e *përgëzonj, po ja pëlcët bishtó*; e njoh, por është qen (nga rrjedhoja e veprimt të foljes — kur e uje^h nji njeri dhe gëzon) (B).

Përmo-ua em. Përmet (Li).

pëshjtjell ft. kap, za L!

pikós (edhe *pykós, piqos*) rt. vdes; *po m'pikós një lóshe*: po më merr shpirtin nji kollë; *majkúshi dhe majkúshja më janë pikósur*: babai dhe nana më kanë vdeké; *u pikós një shidh*: vdiq nji plak (nga shprehja *mbetem pykë?*) (B,G,L,Li,M).

pikósur(i) mb. i vdekur (M).

pillós ft. pi (P).

píro mb. fukara, i vorfën; *ja kam pëlcýtur píro*: kam qenë fukara (Li).

pisúk-n em. organi seksual i burrit (K,Li).

plerós ft. paguej; *nuk pléros mëngrési*: nuk paguen zotnia (nga gr. *plerono*) (Li,M).

plerósurit(të) ef. pagesa; *ja pëlcët háhën të plerósurit*: asht e shtrajtë pagesa (Li,M).

pllat ft. paguej; *s'pllat mëngrési*: nuk paguen zotnia (nga sl. *pllati*) (Li).

podháre-ja ef. kambë (nga gr. *podhari*) (Li).

pojckëlýzhez-a ef. gjizë (L).

pólo-ua em. policë (B,G).

Potáni-i em. lumë, përrue (nga gr. *potami*) (B,G,V); *potám i bëshëm*: det (B).

práho-ua (edhe *právo*) em. burg, i *qapían e i túrën në práho*: i kapën dhe i futën në burg (B).

prisúk-u em. org. sek. i burrit (B).

próçkës-i (edhe *próço-ua, próçth-i*) em. fik (B,G,L,V)

projt-h-i em. organ seks. i grues (Li).

prókje-ja ef. grue, nuse; *prókje me cipëz*: grue shtatzanë (B,G,M,V).

próxgë-a ef. kos (Li).

pshóro-ua el raki (L).

pshjtjellje-a ef. kishë (B,G,K,Li,M).

puráq-i em. jevg (K).

púro ndf. keq; *na e citfse púro*; *na e bane keq* (B).

pykë; *ja pëlcás pykë*: jamë i sëmundë (L).

- qapó] ft.** za (kap); *kur qapóva një sqjle me shídhro:* kur zuna një dhelpën me tela; zihem; *unë u qapóva me ta:* unë u zuna me ta; *puth: të qapófsa shkëljen, o majkúsh, mos i rokanís majkúshít. se më fýpi:* të puthëca këmbën, o baba, mos i thuej babës, se më vrau; *dej; mos sherósní kol. se u qapón:* mos pini shumë se u dej (B,G,L,Li,M).
- qepë-a** (edhe *qepës-i*) *em.* orë, sabat; *në gárdhin e bëshëm u cýtís tre q²pës cfíksë* në kryeqytet u ba tre sabat luftë (me këtë termë që rrjedh nga ngjashmëria e formës së objektit, thirret ora edhe në të folmet e tjera shoqërore të vendit tonë: në purisht, dalipbeqë etj.) (B, G,K,L,Li,M,V).
- qeró-i** *em.* kohë; *ja pëlcët qeró i thantë:* ban kohë e keqe (nga gr. *hjeros*) (Li).
- qesëroj** (edhe *qezëroj*) *fint.* qesh; *cimádhít i dólli xénua edhe qesërónte:* djalit i duel frika edhe qeshte (B).
- qestrítem** *fm.* rruhem (B).
- qétís(të)** *ea.* 1) *dhalltë* (L); 2) *qumësht* (K).
- qévo-ua** *em.* qeveria (B,Li).
- qeró] ft.** 1) marr; *i qeróve celláret:* i more paret? 2) *vjedh; qëruám një dalldër:* muerëm, vodhëm një kalë; 3) marr pjesë; *kam qëruar në shumë týdëza:* kam marrë pjesë në shumë lufta (K, L,Li,M).
- qimón-i** *em.* dimën (nga gr. *himon*) (B,G).
- qinúrie** *mb. i ri;* *do t'cítísím një mójdhë qinúria:* do të bajmë një shtëpi të re (nga gr. *qenurgjion*) (Li).
- qónë-ja** *ef.* dëborë; *ka qapúar bëshëm qonia:* ka zënë mirë bora, po bie shumë (nga gr. *hioni*) (K).
- qúto-ua** *em.* qytet (G).
- qyskë-a** *ef.* poqe, dorí, vorbë (Li).
- révo-ua** *ef.* revani (G).
- ródës(të)** *emsh.* sytë (L).
- rojké-a** *ef.* vezë (SH).
- rokáñe-ja** (edhe *rrokáne*) *ef.* fjalë; *mërxéni rokánet:* leni fjalët (Li).
- rokanís** (edhe *rrokanis*) *flas, them; rokanísi të ta ftojë te kólme gjonthin:* foli të ta api të mirë bukën (Li).
- rúzo-cni** *em.* mulli (B).
- rrabë-a** *ef.* kokë; *i rrokanísa rábës:* i thashë kokës (B,L,Li).
- rrángie-a** *ef.* xhami (G).
- rrëthíste-ja** *ef.* dasëm (nga të mbështjellunit rreth — në sofër, tryezë etj. për të tilla raste?) (L).
- rrëthje-a** *ef.* 1) grue; *rrëthje me frámbulla:* grue me barrë (K,P,SH) 2) *dasëm; ja pëlcët rrëthje mëngjësi ket xherr:* ka dasëm zotnia sonte (Li).
- rréthó] ft.** martoj; *kur të dushkátim në Vákërr, do të rrethó] e të jap një bimës të kólmes:* kur të vemi në shtëpi, do të martoj e të jap një vajzë të mirë; *do rrethóhet cimádhé mávros:* do të martohet djali i kallajxhiut (ndoshta nga shprehja "i ve rreth kokës", që përdoret në martesën e një njeriu) (G,K,P).
- rrëcít** (të) (edhe të *rrócít, të rrócëit*) *emsh.* sytë; *m'u cipzósën t'rrëcít për të bogdañisur:* m'u mbushën sytë për të qa (B).
- rrjëdhje-a** *ef.* çesmë (nga veprimi i të rrjedhunit) (G,Li).
- rrótës-i** *ef.* maqinë, automobil; *dushkájëm se dushkátí rróta:* shkojmë se na iku maqina (K).
- rrótës-i** *em.* 1) mulli (K, Le) 2) automobil (S) (nga rrotat me të cilat asht pajisë si njeni ashtu edhe tjetri objekt) (rrotë + s).
- rruc** *ft.* di, a e *rruc dogançen:* a e di dogançen? (K).
- rrucó] (edhe rrécó] ft.** 1) *ther; rrucóva një çoták për xherr:* thera një gjel për darkë; *pres me cakure rruojmë shtengëza:* me sëpatë presim dru (B,K,L).
- rrupán-i** *em. sh.* rrupánat tigan, fëltere (B,G).
- rrúte-ja** *ef.* 1) mjekër 2) mace (L).
- rrútës-i** (edhe *rrute*) *em.* dervish, hoxhë; *prift* (nga mjekëra që mbajnë: *rrutës:* ai që ka *rrute* mjekërr) (B,L,Li,M).
- sábo-ua** *ef.* mëngjes (nga fjala *t. sabah*) (K).
- sápëll-a** *ef.* edhe *sápillo-ua* enë (B, Li).
- sárbë-a** *ef.* rrobe (L).
- sélló-ua** *em.* katund (nga *sl. sello*) (L,V) (*cello* në Le).
- sellóv-i** *em.* katundar (L).
- simera** *ndf.* sot (nga gr: *simera*) (Li).
- skëndje-a** *ef.* dërrasë (P)
- skjep-i** *em.* sqepar (K).
- skídhro-ua** *em.* hekur (nga gr: *sidheron*).
- skordhán-i** (edhe *zgurdhán* në K,P) *em. sh.* rrush (B).
- skúlo-ua** *em.* usta (K).

- skupë-a** *ef.* mshesë (nga gr. *skupa*) (B).
skupis *ft.* mshi (nga gr. *skupizo*) (B).
skupje-a *ef.* mshesë (B).
sóço-ua *em'* organ seks. i gruas (G,Li).
spenëll-i *em.* usta (Sh).
sporënga-t (edhe *spórëngëza-t*) *efsh.* mustaqe (L).
sqëpo-ua *em.* sqepar (Sh).
sqile-ja *ef.* dhelbën (B).
stakth-i *em.* hi; *m'u* citis gjónthi me *stakth*: *m'u* ba buka me hi (nga gr. *stakti*) (B,G).
stangjá-ja *ef.* forcë deshi të më qapóje me *stangjá*: deshi të më kapi me forcë (B).
stomë-a *cf.* gojë (nga gr. *stoma*) (B).
strungás *ft.* numuroj; *ja strungáte sápllat kol*: *ja* numurove enët mirë? (Li).
strungjës *ft.* lexoj (L).
strróçe-t *emsh.* muratorë (L).
sýrës-i *em.* njiqind (G,S).
syth-i *em.* një *syth* njiqind (K).
syzi-u *em. shm.* *syzes-t* ulli *fillova vórdje te syzést, kuspullónja syzést*: fillova punë të ullitë, mblihdje ullij (nga ngjajshmënia e formës dhe e ngjyrës) (B,G,K,S,L,Le,Li).
shánó-ua *sm.* 1) mysliman; 2) i zoti i punës, zotnia (B dhe elementi i krishtenë në përgjithësi).
shanúq-i *em.* i krishtenë (L, dhe elementi mysliman në përgjithësi).
shapkar-i *em.* lakner, byrek (B,G,K,L,Li,Sh).
shapkarje-a *ef.* tepsi (B,G,K,L,Li).
sharrók-u *em.* 1) i zoti i punës; 2) sharxhi (G).
shéllqo-ua *em.* sheqer (L).
shibë-a *ef.* kollë e *ka qapúar shíba*: e ka zanë kolla-(Li).
shidh-i *em.* plak (B,G,P,Sh).
shídhje-ja *ef.* 1) plakë; 2) nanë (K).
shidhért (i,e) *mb.* i vjetër; *gána ja pëlciste e shidhért*: gona ishte e vjetër (B).
shidhro-ua *em.* 1) hekur 2) telë (nga gr. *sidheron*) (B,G,L,Li).
shirk-u *em.* shakull; *fryj. o cimádh, se na sýpën e na mërxyën shirk*: ik, o djalë, se na vranë e na lanë shakull (B).
shkardhós *fint.* iki e shpëtoj *ja pëlcasin níko këta, po na qërojnë kúcëret e po na ngjéshin, po haj të shkardhósim*: janë hajdutë këta, po na vjedhin, po haj të ikim e të shpëtojmë; *shkardhósa për cimbër*: shpëtova për pak (Li).
shkélje-a *ef. sh.* shkeljet 1) kambë 2) këpucë (nga veprimi i të shkelunit (B,L,Li,M)).
shkópës-i *em.* rojtës i pyjeve (nga *shkop*+s; emën vepruës që tregon ushtruesin e forcës (K)).
shkúmbës-i *em.* sapun (nga efekti i objektit *shkumb*+s; ai që ban shkumbë) (B,K,Li).
shkrúmbje-a (edhe *shkrumje*) *ef.* kafe (nga gjendja e objektit – kafes, mbas pjekjes – *shkrum* + *je*) (B,Bu,G,K,L,Le,Li,M,P,S,t,Sh,V).
shófo-ua *em.* shofer (K).
shólló-ua *em.* xingath, ajo që shuan acidia (C,B,G).
shóro-ua *ef.* raki, venë, pije në përgjithësi (K,L,Li,M).
shorós (edhe *sherós, shërós*) *ft.* pi (ujë, pije alkoolike, duhan, barna); *po shoros dune*: po pi ujë; *do shorósim thanúqe*: do të pijmë raki; *nuk e shorós nánon*: nuk e pi duhanin; *më rokanísi*: „shoróse kët hýlo e do të citisish kol”: më tha: „pije kët hilaçin e do të bahesh mirë”; *puth*; *po hë, mor majkúsh, të të shorósa shkéljen* po ha, mor babadervish, të puthça kambën (B,Bu,G,K,L,M,P,V).
shténgëz-a (edhe *shtenkë-a*) *ef.* dru; *fryj. e qëró ca shténgëza për fórfol*: shko e na merr ca dru për zjarr; *i hoqi një shténgëz ai këmsi*: i hoqi një dru ai zotnia (B,G,K,L,Li,M,V).
shténgós *ft.* rrah me dru; *na legósnin shándot e na thúrín, na shténgósnin, na túrrín në práho*: na shihshin xhandarët e na rrihshin, na rrihshin me dru, na futshin në burg (B,L,Li).
shtríqe-t *efsh.* pare (P).
shtyt *ft.* shes; *shtýta dy héqje skordhán*: shita dy qillo rrush (në ngajshmëni me drejtimin e veprimin – kur e shtet diçka, e shtyn, e largon prej vetiut) (B,L,Li).
sh ufërzí-u *em.* xhandar, policë (nga emni shufër, që simbolizon forcën, + mbiemnin i zi) (K).
talë-a *ef.* një mije (G,d).
tbúxa-t *esh.* morra (G).
tekth-i *cm.* 1) zanat 2) kurbet; *ky qe tékthi im i parë*; ky qe zanati im, kurb eti im i parë (B).
tekethxhi-u (edhe *tekxhi*) *sm.* osta, zanatçi, i zoti, kallf (B,G,Li).
teleshís-i (edhe *telëzhidër-i*) *em.* grunë (nga mbiemri i *leshitë* i mirë, në antitezë me *i dhirtë* – jo i mirë, që tregon misrin në disa raste) (B,G,L,Li).

- ténco-ua em. qen (G).
 téno-ua em. budalla (Li).
 tésha-t esh. sende që i punon një zanatçi *s'ke citësurr tésha të kolme*: s'ke ba gjana të mira (B,Li).
 tiko-ua em. mur; (nga gr. *toikos, teikos*) (B,V).
 Tiro-ua ef. Tiranë (B).
 tógzë-a ef. tokje (shih kuptimin e kësaj fjale) (B,L,Li).
 tok-u em. dash (gjinia mashkullore e emnit *tokje*) (L).
 tókje-a (edhe *togzë-a*) ef. *shm.* tokje-t 1) bagëti të imta — dele, dhi; *kur ja pëlcisnja i cimbert, ngrëçnja me tókje*: kur ishje i ri, shkoje me bagëti 2) mendje — mendtë; *unë po vrisnja tógzën nga të dushkátja*: unë po vrisje mendjen nga të shkoje; *ku i ke tókjet*: ku e ke mendjen? (kuptimi i parë nga tingulli i zileve që mbajnë bagëtitë në qafë; ndërsa i dyti formim analogjik me shprehjen e gjuhës së përbashkët: *ku i ke dhinë, mblidhi dhinë, thirru dhive*: ku e ke mendjen, mblidhi mendt, thiri mendjes) (B,G,L,Li,M).
 tópo-ua (edhe *dopo-ua*) vend (nga gr. *topos*) (B,Li,M).
 toptë (i,e) mb. baltje; *edhe ai më ftoi një çotúr të tóptë*: edhe ai më dha një tas baltje (B).
 tóro-ua (edhe *tórru-ua*) mb. dhe em. budalla *more tóro*, *ku na dushkátë në ketë gjatë*: mor budallë, ku na çove në këtë rrugë (B).
 tortëkëlýshe-ja ef. gjizë (K).
 tórtës-i (edhe *tórtë-a*) em. pazar, çmim; *thure forádhen me një tórtës të kolmë rregulloje punen me një pazar të mirë* (K).
 tortezi-u em. *shm.* *tórtézës-t emsh.* xhandarët, policët (P).
 trálos (i) burg; e *túrren në të trálos*: e futën në burg (M).
 trigo-ua (edhe *trího-ua*) em. mi (L).
 tripë-a ef. birë, vrimë (nga gr. *tripa*) (B).
 trípo Vagalati em. budalla (L).
 trípós ft. shpoj, shih *bíta* (nga gr. *tripono*) (B).
 triqár-i em. litar (nga gr. *trihia*) (B).
 trórit (edhe *trótës-it*) sytë (B,G,L,Li,V).
 túqe-ja ef. kokë (G,K,P).
 tur (edhe *turr*) ft. 1) fus; *túri në bábës*: futi në thes; *na túrin në právo*: na fusin në burg; 2) i bie ndokujt më *rokanísi*: *túria túqes*: bjeri kokës (B,G,L,Li).
 tydes-i em. dyfek (B,G,V).
 týdéz-a (edhe *túdéz-a*) ef. luftë; *në Përmo është citësurr týdéz e bëshme*: në Përmet asht ba luftë e madhe (Li).
 tytës-i em. dervish (B,L,Li,M) —
 týtje-a ef — teqe (B,G,L,Li,Mi) —
- tháno-ua ef. raki (V).
 thanós ft. rrah; *t'thanósën, o cimáth, po fryj*: të rrahën, o djalë, po ik (L).
 thantë ndf. keq; *na e citísi thantë mëngrési*: na e punoi keq zotnia (G).
 thantë (i,e) mb. i keq, i lig; *ja pëlcásën të thánta ato várdje*: janë të këqia ato punë; *Názot ja pëlcisnin të thantë*: Nazistët ishin të ligj; *i idhët; umuríu i ftoi një ilo të thantë*: mjeku i dha një bar të idhtë; ef. e keqe; *unë s'keshë citësurr asnjë të thantë*: unë s'kisha ba asnjë të keqe (formim nga sfera konkrete e ndijimeve: *thantë-i thantë*, me zgjanimin e kuptimit për analogji në lamin abstrakt) (B,Bu,L,Li,M).
 thanúqe-ja ef. raki (nga objekti i prejardhjes — *thanë+prap uqe*) (B,Bu,G,K,L,Le,Li,M,P, S,SH,V).
 thímblë — thimbli em. derr (K).
 thumbár-i em. dyqan (B,G,K,M,V).
 thumbarxhi-u em. dyqanxhi, zejtar (B,G,Li,M,V).
 Thumbëri-a (edhe *Thumbri-a*) Shqipnia; *tekëthxhíjtë ngrécónin në të gjithë gárdhërat e Thumbërisë*: zejtarët shkojshin në të gjitha katundet e Shqipnisë; (emën kolektiv që mund të ketë lindë jashtë atdheut për të tregue vendin e prejardhjes së zejtarve që punojshin n'ato anë. Këtë mendim e përforcon edhe fakti se një term të tillë e kemi gjetë vetëm në ka-llaxhëtit e Limarit dhe të Brezhdanit, të cilët punojshin edhe jashtë atdheut — në Greqi, Maqedoni e gjetiu) (B,Li).
 thurós ft. vras, rrah, damtoj, prish (P).
 thyp ft. rras, vras (ndoshta nga shformimi i fjalës fyp) (P).
 ujkerón *fiut.* ban dam të madh (nga veprimi shkatërrues i kësaj kafshe *ujk+prap roj*) (L,Li).
 umurí-u em. xherah; mjek popullor *umuríu rrucón cimëdhéjtë e shánovet*: xherahu pret — ban synet — fëmítë e muhamedanëve; ; *kur ja pëlcët nonjë nomát me xúrçull ose me dúqe*.

- umuriu u fton ilo për t'i citisur kol:* kur asht ndonji njeri me frangjyzë ose me qeroskë, xherahu i ep hilaç për t'i shërue (B, Bu,).
- umurí-u em. tru* (B).
- umurís fint.* baj xherahllëk; *umuris gárdhjeve:* ban xharahllëk katundeve (B).
- Vákërr-a* (edhe *Vakër-a*) *ef.* vendlindja; Malëshova *kur të dushkátim në Vákërr, do të rrethój:* kur të shkojmë në katund — në katundin tonë në vendlindje — do të martoj (B,L,Li,M).
- vakriót-i em. malshovit* (L)
- Vállo-ua em.* Vlonë (B).
- valltós ft. ve, valltósi një héqje gáxo në kómje:* ven një okë tagji në torbë (B).
- vambáq-i em.* pambuk (nga gr: *vambaqi*) (B).
- vaptis ft. mundoj; ai për një bésho të vaptís:* ai për një lekë të mundon (ndoshta nga gr. *vaptizo* — pagëzoi) (B).
- vardís fint. punoj: ne kemi ngrecúar për të vardisur në kto gárdhe, të qërójmë nonjë bésho:* ne kemi ardhë për të punue në kto katunde, të marrim ndonji lekë; lavroj; *bozilët vardísin koráfjet:* qetë punojnë arën (B,G,L,Li,M,V).
- várdje-a ef. punë; várdje mójdje:* punë shtëpie (B,G,L,Li,M).
- vellón-i em.* gjylpanë (nga gr. *velloni*) (M).
- vërçe-ja ef.* vajzë (P).
- vërre-t efs.* pare që numurohen (Li).
- Vëxgo-ua ef.* Sërbia; *vëxgo-t esh.* serbët (Gr).
- vërzhéps* (edhe *vëzhzhéps*) *ft.* mjel dhen., *këmbja e këmbisit, po vërzhéps bozilëkën:* grueja e zotnisë po mjel lopën (B).
- vizdje-ua em.* bujk; *bozilët, katërkëmbjet, dërdot dushkátën nëpër koráfjet e vizdëve:* qetë, mushkat, kuajtë u futën nëpër arat e bujqëve (B).
- vojdhán-i em.* ka (nga gr: *vojdhí*) (L).
- vojdháne-ja ef.* lopë (L).
- vróqo-ua em.* shiu (nga gr: *vrohi*) (Sh).
- vunó-i mali* (nga gr: *vuno*) (B,L,Li,M).
- vup ft.* punoj shkel e shko (P).
- xabë-a ef.* dhi (L).
- xadidhósur (i,e) mb. i prishun* (L).
- xadillós* (edhe *xadidhós*) *ft.* prish, shpenzoi; *mos xadidhós hágëzë:* mos prish shumë (L).
- xaribéll-i* (edhe *xarabéll, xavibéll*) *em.* dhalltë (K,S,V).
- xáro-ua em.* dhalltë (G).
- xbardhem fm.* lahem (nga rezultati i veprimit) (L).
- xdhes ft.* lëshoj; *ai më rokanísi:* do dushkátësh, apo të xdhës bishot, të të drédhin; ai më tha: do shkosh, apo të lëshoj qent, të të hanë (fjala gr. *dhes:* lidh, me parashtesën shqipe *ç, x*) (B).
- xéno-ua em.* frikë; *mos ki xéno, se ua thur unë:* mos ki frikë, se ua ndreq unë (B).
- xenósem fm.* frikohem; *mávrua u xenós e i rókanísi;* kallajxhiu u friksua dhe i tha (B).
- xérro-ua* (edhe *xërre-ja*) *em.* dhalltë (B,SH).
- xiflláku-u mb. dhe e. qorr* (mbrapashtesa ak këtu me funksion privativ *xiflë+ak*) (K).
- xiflë-ja ef.* sy (K).
- xúrxull-i em.* sifilisi, frëngjyza (shih *umurí*) (B,Bu).
- xurxullimë-a ef.* ujt e hollë (urina) (formim onomatopeik) (K,Le,P,S,SH).
- xhándo-ua em.* xhandar (L,Li,P,V).
- xháxhe-ja ef.* xhami (K).
- xhërrë-a* (edhe *xherr-i, zhërrë-a*), *ef. 1)* natë; *ja pëlcás dy zhërre pa duf-ítur:* kam dy net pa fjetë; *2)* darkë *fryni të drédhëm xherrë :* ejani të hamë darkë (B,G,L,Li,M,V).
- xhërrën ndf.* natën (me natë) *u dushkáta xhërrën:* shkova herët me natë (B).
- xhërróset* (edhe *zhërróset*) *[njf. 1)* ngriset. bahet natë; *vardísni hákën, se po xhërróset:* punoni shpejt. se po ngriset *2)* kaloj natën; *u xhërrosa në një palesht:* e kalova natën në një shpellë; *frýva te një fillúsh dhe u xhërrósa aty:* shkova te një mik dhe kalova natën aty (B,G,L,Li,M).
- xhomíngje-ja ef.* xhungë (çomange); *kaníqe me xhomíngje:* shkop me xhungë (B).
- xhvishem [m. 1)* dal; *kur u xhvësh Pártoja, unë frýjta në vunó me týtës në panzhë:* kur duel Partia, unë shkova në mal me dyfek në dorë; *2)* lirohem; *pastaj u xhvëshna na nizëria:* pastaj u lirova nga ushtria (B,LiM)
- xhýdo-ua em.* lypës (L).
- xhydynjéps ft.* lyp; *ata xhydynjépsin nëpër gárdhëra :* ata lypin nëpër katunde (L) —
- zábó-ua em.* zabit, oficer (L,Li).
- záçe-ja ef.* organ seks. i grues (L) —

zaganjosem *fm.* sëmuhem (B,Le).

zaganjësor (i, e) (edhe i *zaganjëpsur*; nën ndikimin e etimologjisë popullore edhe i *zagarjëpsur*) *mb.* i sëmundë (B,Bu, L, Li, V).

zâhar-i *em.* sheqer (nga gr. : *zahari*) (Gr).

Zastën-i *em.* Shkamb në Malshovë; *bëjmë hyzmet në teqen e Zasténit* u thoshin dervishët malshovitë popullit të krahinave ku delshin për lypësi; me këtë doshin të thoshin se nuk janë fetarë të vërtetë, por të shtirun si të tillë, dmth. janë njerëz që bajnë punë djajsh (kët, natyrisht në gjuhën e tyre, pa u kuptue nga populli) (M).

zâvo *ndf.* keq (Sh),.

zbârdhem *fm.* lahem (efekti për shkakun) (L, Li).

zëno-ua *ef.* (shih *xeno*) (G,PV).

zhídro-ua (edhe *zhíto*) *em.* grunë, bereqet, misër (nga sl.) (B,Sh).

zhívlla-t *efsh.* pare (Sh).

zhúbzë *ef.* uri (B).

II. Fragmente bisedash

1. Midis kallajxhive:

Kur futesh grupi në një katund:

Ustai:

Zogosi për nonjë ngulës të kolmë: Shikoni për ndonjë konak të mirë.

Ndihmësit hyjshin në marrëveshje me vendësit, pastaj bisedojshin midis tyre:

Si rokanis ti, a ta qapojmë, apo të frymë e të zogosim tjetër: si thua ti, a ta zamë, apo të shkojmë e të kërkojmë tjetër?

A. *Në ja pëlçet vardje kol, e qapojmë, le të ja pëlçasi hakën të plerosurit; në mos ja pëlçet vardje hakën, të frymë:* Po të ketë punë mirë, e zamë, le të jetë e shtrëjtë pagesa, po të mos ketë punë shumë, ikim.

Mbasi shtröheshin, mjeshtri i përndante ndihmësit për të mbledhë enët: *Tani fryni për saplla, fryni të dy. Aniksní trocet, legosni se mos qapoheni me nonjë:* Tani shkoni për enë, shkoni të dy. Hapni sytë, shihni se mos zihni me ndonjë. Në vlerësimin e punës ndihmësit këshilloheshin me njëri tjetrin:

A. *Sa t'i qërojmë për komatje:* Sa t'i marrim për copë:

B. *Ti e rruc, ti je kopaçe. Përse më rokanis mua:* Ti e di, ti je usta. Përse më pyet mua?

A. *T'i zogosim pesë zhapa:* T'i kërkojmë 500 lekë.

B. *Kol:* Mirë.

A. *Qëroi, turi në babës. Hajt të frymë në një mojdë allos tashi:* Merrri futi në thes. Hajt të shkojmë në një shtëpi tjetër tashti. *Ja shtrungate sapllat kol? Sa komatje ja pëlçiste:* Ja numurove enët mirë? Sa copë kishte?

B. *Dheka komatje:* Dhjetë copë.

A. *Frymë tashti në ngulës:* Shkojmë tashti në konak.

Ustai: *Ngrecuat? Si i kini qëruar, me tortë, apo pa tortë:* Si i kini marrë me hesap, apo pa hesap?

A. *Jo fort me tortë:* Jo fort me hesap. *S'ja pëlçiste vardje:* S'kishte punë.

Ustai: *I qëruat shtengëzat:* I muerët dru?

A. *Do t'i qërojmë më vonë:* Do t'i marrim më vonë.

Ustai: *Kol:* Mirë. *Vardisni tashti; me tortë pa tortë, legosni t'i citisni kol, që t'anikset vardja.* Punoni tashti. Me hesap, pa hesap, shikoni që t'i punoni mirë, që të hapet puna.

* * *

A. *Ja pëlçasin të thanta këto saplla, zogosin vardje:* Janë të këqia këto enë, duen punë.

Ustai: *Mërzení rokanet, se këshu ja pëlçasin sapllat. Nuk qapohen kuçerat pa vardje:* Lini fjalët, se këshu janë enët. Nuk fitohen paratë pa punë. *Legosni t'ja citisni kol:* Shikoni t'ja bani mirë.

C'ja rokanisin ndjellësin atij kemsit: Si ja thonë emnin atij të zotit të punës? *A e përgëzon ti:* A e njeh ti?

A. *E përgëzonj. Ja pëlçet bishto. Ai për një besho të vaptis:* E njoh; asht shumë i keq (qen).

Për një lek të merr shpirtin.

Ustai: *Po ky kemsit tjetër:* Po ky tjetri?

A. *Ja pëlçet toro:* Asht budallë.

Ustai: *Citisnja si t'ja citisni e qaponi kuçeret:* Banja si t'ja bani dhe merrni paret.

* * *

Ustai: *More cimadh, ç'logos ashtu: More djalë, ç'shikon ashtu? S'është vardje e kolme kjo. S'është punë e mirë kjo. Ne s'kemi ngrëcurar në këto gardhe për të legosur gorrjet, po për të vardi- sur, për të qeruar nonjë besho: Ne s'kemi ardhë në këto katunde për të shëkuar gratë, po për të punue, për të fitue ndonji lek. Po të vardisim kol, e të qërojmë kucëre, dushkatim në Vakërr më kucëra. Atje të rrethoj unë e të jap një bimes të kolme: Po të punojmë mirë e të fitojmë pare, shkojmë në katundin tonë me pare. Atje të fejoj unë e të jap një vajzë të bukur. More, mër- xeni këto vardje, se do ju fypin këmsët e do ja pëlcasim si ahëre në Dushar të Korçës, që kanë fypur dy mavro kemsit: More, lini këto punë, se do të ju vrasin agallarët dhe do të na ndodhi si atëherë në Dushar të Korçës, që kanë vramë dy kallajxhi vendësit.*

2. Midis zharenjëve:

Ustai: *Ja pëlçet i zaganjepsur: Asht i sëmundë. Ja pëlçet palesht: Ka gur.*

A. *Ta legosim: Ta shohim.*

Ustai: *E rrucojmë nën pisuk: E çajmë nën organin seksual;*

A. *Kol: Mirë.*

Ustai: *Sa t'i zogosim: Sa t'i kërkojmë?*

A. *Dy tre çotakë: Dy tre gjela (dy tre napolona).*

Ustai: *Shanuqi ja pëlçet cingo: Ai që do të paguante asht dorështrenguet. Pastaj kemi dredhur dhe kemi dufritur kol: Pastaj kemi hangër e kemi fjetë mirë. T'i zogosim një çotak: T'i kërkojmë një napolon.*

* * *

A. *Kol. Ti e rruc, ti je kopaçe: Mirë. Ti e di, ti je ustai.*

A. *Ja pëlçet i zaganjepsur nga gjalporja: Asht i sëmundë nga koka.*

B. *Jo , e kanë qapuar dredhjet: Jo e kanë zanë ethet.*

E ka qapuar shiba: E ka zanë kolla. Ja pëlçet i zaganjepsur me xurxull: Asht i sëmundë me frangjyzë. Ky nomati ja pëlçet me duqe: Ky njeriu ka qeroskën. Ftoi një ilo për shibë... për xurxull... për duqe: Epi një bar për kollë, frangjyzë, qeroskë.

* * *

A. *Logos apo kërcet nonjë mazo: Shih a kanë pre ndonji mish.*

B. *Kanë rrucurar; po e fofolisin: Kanë pre, po e pjekin.*

A. *Dridhni e shorosni kol se ja pëlçet shanuqi: Hani e pini mirë se ka agai. Logosni edhe dërdërin, a ka për të dredhur: Shihni edhe kalin, a ka për të ngranë?*

3. Midis sharraxhive (në lovidharçe)

A. *Ngrecoi dishi: Erdh punëdhënësi.*

Ustai: *Ku ja pëlçet: Ku asht?*

A. *Ja pëlçet te paleshti: Asht te guri. Ka ngrëcurar për foradhën, po legos ta thurësh me një tortës të kolëm: Ka ardhë për punën, po shiko ta rregullosh me një pazar të mirë.*

Kur nuk ujdisin:

Ustai: *Dishi nuk astis me atë tortës. Zogos bëshim: I zoti i punës nuk pranon me atë pazar; i duket shumë.*

A. *Kastise më cimbërt tortësin: Ule pak pazarin.*

III. Tekste në dogançe

Nga kujtimet e një kallajxhiu shetitës

1

Ja kam plasur piro; majkushi dhe majkushja më janë pikosur që kur ja pëlçisja i cimbër. Jam ci. Kam qenë fukara; baba dhe nana më kanë vdekur që kur ishja i vogël. Jam bërë i tisur i bëshëm nëpër gjatë. S'kam mërxyer firje pa turur. Këmsët herë më ftonin gjonth, herë math nëpër udhë. S'kam lënë derë pa vajtur. Zotnitë herë më epnin bukë, herë s'më ftonin. Kam dëfrytur nëpër gjatë. Na legosnin xhandot e na thurin, na shtëngosnin; na s'më epnin. Kam fjetur nëpër rrugë. Na shihnin xhandarët dhe na rrihnin na rrihnin me dru; na turnin në praho. Kam mërxyer pendë kronja në praho. S'keshë citisur asnjë të thantë, as keshë futnin në burg. Kam ndejtur pesë vjet në burg. S'keshe bërë asnjë të keqe, as keshë fypur njeri, as keshë qëruar njeri. Kështu ja pëlçiste qeroja ahëre. Kur u zhvesh Partoja unë vrrarë njeri, as keshë vjedhur njeri. Kështu ishte koha ahëre. Kur dolli Partia unë

Shënim; Nën çdo radhë të dogances epet kuptimi në shqipun u përbashkët.

fryjta në vuno me tytës në panzhë. Kam qeruar në shumë tydëza. Në Qafë të Kicokut desh më shkova në mal me dyfek në dorë. Kam marrë pjesë në shumë lufta. Në Qafë të Kicokut desh më gapuan ballot. Shkardhosa për cimbër gjë. Pas tydës u cita në nizëri. Ja pëlcasij zabë, kapën ballistët. Shpëtova për pak gjë. Pas luftës u futa në ushtri. Jeshë oficer.

Pastaj u xhvesha nga nizeria. Tani vardis me tokjet e qevos.

Pastaj u lirova nga ushtria. Tani punoj me bagëtitë e qeverisë, (në ndërmarren blegtorële).

2

ÇOTURI ME FYTYLO

Tasi me vaj

Ja pëlcsija piro. S'keshë një besho. U dushkata nga Këlçua në Bero. Në Bero vajta për vardjë Isha fukara. S'keshë një lekë. Shkova nga Këlçyra në Berat. Në Berat vajta për punë Kucëre nuk ja pëlcsinja. Qysh të citisnja? Gjon s'ja pëlcsinja. Për t'dufritur, ku të dufritnja? Para s'keshë. Qysh të bënja? Bukë s'keshë. Për të flejtur, ku të flinja? Edhe ja mbath me shkëlje. Mbathjet i keshe të çërthta. Legosa një garth dhe rrokansinja me vete: Edhe ja mbath me këmbë. Këpucët i keshe të këqia. Pashë një katund dhe thashë me vete: To t'i dushkatem ati gardhit." U dushkata n'atë gardhin. I rokanis një nomati: "Do t'i shkoj ati katundit." Shkova n'atë katund. I them një njeriu:

— A ka nonjë topo të dufri këtu?

— A ka ndonjë vend të flë këtu?

— Nuk ja pëlcasim.

— Nuk kemi.

— Po stomë një çikë gjonë, se u pikosa.

— Po m'ep një çikë bukë, se vdiqa.

Ai s'më ftoi. Ja pëlcsiste një kokodhar tjetër. Qe i kolmë. Më rokanis:

Ai s'më dha. Ishte një burrë tjetër. Qe i mirë. Më thotë:

— O cimadh nga ja pëlceet ti?

— O djalë nga je ti?

I rokanisa:

I thashë:

— Nga Këlçua.

— Nga Këlçyra.

— Ngreco, të të ftoj ca gjon. — Më rokanisi. — Dushkatu tani n'atë pshelljen atje.

— Hajde të t'ap ca bukë. — Më tha. — Shko tani n'atë kishë atje.

Unë u dushkata n'atë pshelljen. Gjej një nomat. Më rokanis:

Unë shkova n'atë kishë. Gjej një njeri. Më thotë:

— Nga ngrecon ti?

— Nga vjen ti?

— Nga Këlçua.

— Nga Këlçyra.

— Ç'zogos?

— Ç'kërkon?

— Dua të dufri këtu këtë xherr, se ja pëlcas piro, s'ja pëlcas kucëre.

— Dua të flë këtu këtë natë, se jam fukara, s'kam para.

Më qeroi nga pshellja e më turi në një ngulës. Më ftoi edhe një zogës gjonth. Pastaj më ro-

Më mori nga kisha e më futi në një konak. Më dha edhe një copë bukë. Pastaj më

kanisi:

tha:

— A ja pëlceet nonjë sapëll, të të tfonj pak fytylo?

— A ke nonjë enë, të të ap pak vaj?

— Unë nuk ja pëlcas, po të turrem më nonjë mojdë tjetër, të zogos nonjë sapllo.

— Unë nuk kam, po të futem në nonjë shtëpi tjetër, të kërktoj nonjë enë.

Dushkata në një mojdë e i rokanisa:

Shkova në një shtëpi e i thashë:

— O shano, ja pëlcas piro, a ke no një çotur?

— O zotni (muhamedan), jam një fukara, a ke nonjë tas?

Edhe ai më ftoi një çotur të toptë.

Edhe ai më dha një tas balte.

— Po të ma ngrecoch çoturin, se bën një besho.

— Po të ma kthesh tasin, se bën një lekë.

E çkriva çoturin, u dashkata te ngulsi. Ai ncmati më ftoi fytylo një heqje; ma cipëzosi çoturin

E mora tasin, shkova në konak. Ai njeriu më dha vaj një okë; ma mbushi tasin

me fytylo. Aty ja pëlcsiste mëngër e pshjelljes. Mua më kishte dredhë zhubza për gjonth. Nisa ta

me vaj. Aty ishte një mëngër vaji e kishës. Mua më kishte marrë urija për bukë. Nisa ta

dredh fytylon me gjonth, pa e vënë në forfol. Pastaj rokanisa: "Nuk e vulltos në forfol?" E vallha vajin me bukë, pa e vënë në zjarr. Pastaj thashë: "Nuk e vë në zjarr?" E hotova në forfol. Çoturi u çkërth më gjithë fytylon. Fytylta u bë me stakth. Unë bogdanisa. Le fytylta (e vura) në zjarr. Tasi u prish (u thye) me gjithë vaj. Vaji u bë me hi. Unë qava. Le vatytylta që u bë me stakth, po halli çoturit. Qysh të citisija për çoturin? Donte kemosi çoturin. Ai, ji që u bë me hi, po halli tasit. Qysh të lënja për tasin? Donte agai tasin. Ai a çoturin, ja do të më hiqte shtengës (kemosi). Nuk më zinte dufri atë xherr. Rokonisnja a tasin, a do të më hiqte dru (agai). Nuk më zinte gjumi atë natë. Thoshnja me vete: "Qysh veten: "Qysh të citis unë tani? Kemosi do çoturin." Unë besho s'ja pëlcsinja. Tërë xherrën nuk të bëj unë tani? Agai do tasin." Unë lekë s'kishja. Tërë natën nuk më zuri gjumi. Pastaj më zuri dufri. Pastaj rokanisa: "Ç'e çkerth. Haj të dufri pak e nesër dushkatem xherrën. U dushthashë: "Ç'lodh mendjen. Haj të flë pak e nesër shkoj natën. Shkova heret, me natë. kata xherrën.

3

KUR JA PËLCSINJA MAVRO

Kur isha kallajxhi

Ngrecoi një gorje, që ja pëlcsiste thurje. Ja pëlcsija një cimrdh, po edhe cimadhi im qe thur Erdh një muhamedankë, që ishte e përdalme. Keshë një djalë, po djali im qe qejfli. rës! E legosi. Unë, një të legosur, i rokanisa cimadhit:

E pa. Unë një të parë, i thashë djalit:

— *Mërxe, se do të të gris, do të fyp fare, se nuk është vardje e kolme këjo. Ne kemi ngrëcur*

— *Rri se do të të rrah, do të të vras fare, se nuk është punë e mirë kjo. Ne kemi ardhur për të vardisur në kto gardhe, të qërojmë nonjë besho. Kur të dushkatim në Vakërr, do të rrethoj për të punuar në këto fshatra, të marrim nonjë lekë. Kur të vemi në shtëpi, do të martoj e të jap një bimes të kolmes. Po të vardisim kol në këto gardhëra e të qërojmë kucëre, dushkatim e të jap një vajzë të mirë. Po të punojmë mirë në këto fshatra e të marrim para, shkojmë në mojdë me këcure kol. S'kemi ngrëcur këteja për të legosur gorjet, se na fyp me tyjtës këms në shtëpi me para shumë. S'kemi ardhur këteja për të parë gratë, se na vret me dyfek agai pastaj s'dushkatemi fare në mojde, si ahere në Dushar të Korçës, që kanë orarë dy mavro kemosi pastaj s'vemi fare në shtëpi, si ahere në Dushar të Korçës, që kanë vrarë dy kallajxhi agallarët*

4

KUR QAPOVA NJË SQILE ME SHIDHRO

Kur zura një dhelpër me tela

Ja pëlcsinja drugo në një gardh në Vallo. Qapova një sqile me shidhro. Me legosën nja dy Isha hyzmeqar në një katund në Vlorë. Zura një dhelpër me tela. Më panë nja dy çeqo që keshu qapuar sqilen. Ngrëcuran çeqot l'ma qeronin. Unë u qapova me ta. Zogosnin të më labër që keshu kapur dhelpërin. Erdhën labrit të ma merrnin. Unë u zura me ta. Kërkonin të më fypnin. U dushkata te kemosi, i rokanisa.

vritnin. Shkova te agai, i thashë:

— *Kta të fypkan për një sqile, s'ja pëlcsaskan nomatë të kolmë. — E ja rokanisa ç'më citi-*

— *Kta të vrakan për një dhelpër, s'qenkan njerëz të mirë. — E ja thashë ç'më bes-*

sën çeqot. Kemosi më rokanisi:

në labrit. Agai më tha:

— *Mos ki xeno, se ua thur unë.*

— *Mos ki frikë se ua ndreq unë.*

I qapoi, ua qeroi sqilen edhe m'i ftoi mua kucëret.

I kapi, u a mori dhelpërin edhe m'i dha mua paratë.

5

TEKTHI IM I PARË

Kurbeti im i parë

pëlcsinja piro. Majkushi më rokanisi:

fukara. Babaj më tha:

— *Dushkatu në vardje.*

Is Shko për ndonjë punë.

Unë po vrisnje togzën: "Nga të dushkat?" Ja pëlcisnja i cimbër. Edhe u dushkata për në Berat
Unë po vrisja mendjen. "Nga të shkoj?" Isha i vogël. Edhe shkova për në Berat
Berot me shkelje, duke zogosur gjonth nëpër gardhëra. Dushkata më ca mojda për të dufritur.
më këmbë. duke kërkuar bukë nëpër fshatra. Vajta më ca shtëpi për të fletur.
"Jo jo, — më rokanisnin, — s'ja pëlcasin topo." Dufrinja okso. Në Berat më rokanisën se ja
"Jo jo, — më thonin, — nuk kemi vend." Flinja përjashta. Në Berat më thanë se kishte
pëlciste vardje në Kuçovë. Ja pëlcisnin Itot ahere atje. Më lëgosen ata. Jeshe pa lëkurje, i cimbër
punë në Kuçovë. Ishin Italianët ahere atje. Më panë ata. Jeshe pa rrobe, ivogël
edhe më rokanisën me çin:

edhe më thanë me inat:

— Dushkatu, se s'ja pëlcasim vardje për ty.

— Hajt, shko, se s'kemi punë për ty.

Po legosnja nga të dushkatja. As basho s'ja pëlcisnja; gardhjet nuk i rruenja, i cimbër ja pël-
Po vështronja nga të shkonja. As lekë s'kishnja, fshatrat nuk i dinja, i vogël isha;
cisinja; gjatat nuk i rruenja edhe më cipzoshin të rrëcit për të bogdanisur. Rokanisa me vete :
rrugët nuk i dinja dhe m'u mbushën sytë për të qarë. Thashë me vete: "Ç'e lodh kokën."
"Ç'e çkërth rrahën!" U dushkata më një gjatë. Gjeta një nomat e i rokanisa:

Shkova më një rrugë. Gjeta një njeri e i thashë:

— Mor shith nga ja pëlcelt gjata? — Ai shidhi qe i kolmë. Më ftoi një zogës gjonth dhe më

— Mor plak nga është rruga? — Ai plaku qe i mirë. Më dha një copë bukë edhe më tha:

rokanisi:

— Ja gjata. Po unë s'e rruenja siç ma rrokanisi shidhi. U dushkata gjer në një topo;

— Ja rruga — Po unë s'e kuptonja siç më tha plaku. Vajta deri në një vend;

pastaj s'e rruenja gjatën. Po zherrosej. Dushkata më një gjatë allo.. Gjeta një nomat. Ai ja
pastaj s'e kuptonja rrugën. Po errej. Mora më një rrugë tjetër. Gjeta një burrë. Ai ishte
pëlciste këmbës. Unë i rokanisa:

i pasur. Unë i thashë:

— Aman, o këmbës, më qero në mojdë.

— Aman, o aga, më merr në shtëpi.

— Hajde, mor çfokë i zukos, ti ja pëlcelt të butza.

— Hajde mor fukaraj i m-it, ti ke morra.

— Jo, o këmbës, s'ja pëlcelt të butza, po turëm më një dukare sa të dufri e stomë një zogës

— Jo, o aga, s'kam morra, po futëm në një kasolle sa të fle dhe epinë një copë bukë;

gjonth, se u pykosa. Ai më rokanisi:

se vdiqa. Ai më tha:

— Do dushkatësh apo të xdhes bishtot, të të dredhin.

— Do shkosh apo të lëshoj qentë, të të hanë.

Dufrita okso. Gjeta ca shtingëza dhe citisa një forfol. Gjeta edhe nja dy mboqsa edhe i valltosa
Fjeta jashtë. Gjeta ca dru dhë bëra një zjarr. Gjeta edhe nja dy misra dhe i vura (hudha)
në forfol. Të nesërmen u dushkata në Firo. Nga Firusa u dushkata në Mifo. Aty s'ja pëlciste urë.

në zjarr. Të nesërmen vajta në Fier. Nga Fieri vajta në Mifol. Aty s'kishte urë. Kishte një
Ja pëlciste një lundo. Ai nomati që mërzente te lundua logoste basho. Unë basho s'ja pëlcisnja.
lundër. Ai burri që rrinte te lundra kërkonte lekë. Unë lekë s'kishja. I thashë:

I rokanisa:

— S'ja pëlcelt basho, po po të ftoj një lëpushkë për nano. Ja stova dhe më turi meso. U

— S'kam lekë, por po të ap një defter me letra duhani. Ja dhashë dhe më futi brënda.
dushkata në Vallon. Dolla në pazot e po mërxenje atje ku ishin kuspulluar nomadët që zogosnin
Shkova në Vlonë. Dolla në pazar e po rrinja atje ku ishin grumbulluar njerëzit që kërkonin
vardje dhe ngreconin kemsi për të qëruar nomadët për vardje. Ngrecuan katër kemse. Zogosnin
punë dhe vinin agallarët për të marrë njerëz për punë. Erdhën katër agallarë. Kërkonin
nomadë. Po legosja unë. Mua s'po më rokaniste njeri, s'po më qëronin. I rokanisa një kemsi
puntorë. Po vështronja unë. Mua s'po më fliste njeri, s'po më merrnin. I thashë një agai:

— Qëromë, o këmbës . — Ai më rokanisi:

— Merrmë, o aga. — Ai më tha:

— Ç'të të zogos tyja. Ti je i cimbër, s'vardis dot.

— Ç'të të marr ty. Ti je i vogël, s'punon dot.

— Ti qëromë. Po s'vardisa, mos më fto basho. — Më qëroi. Edhe unë fillova vardje te

— Ti merrmë. Po s'punova, mos më ep lekë. — Më mori. Edhe unë fillova punë te
syzest, për të kuspulluar syzest. Aty vardisa kolm. Kur më legosi kemsi që vardisja kol, më ftoi
ullinjët, për të mbledhur ullinj. Aty punova fort. Kur më pa agai që punonja fort, më dha
kucëre. Nga ç'vardisja nuk më stonte. Vardisa gjashtë minë. Qërova ca kucëre. Qërova një pal
para. Nga ç'punonja nuk më paguante. Punova gjashtë muaj. Mora ca para. Mora një
lëkurje dhe u dushkata me shkelje për në mojdë.

palë rroba dhe shkova më këmbë në shtëpi.

Ky qe tekthi im i parë.

Ky qe kurbeti im i parë.

TË NJË BELO I BËJSHËM

Të një bej i madh

Një herë u tura te një belo i bëjshëm, drugo. Vardisnja mi nomad' e tjerë. Vardisnja në mojdë
 Një herë u futë te një bej i madh, hyzmeqar. Punonja mbi puntorët e tjerë. Punonja të belos, vardje mojdje. Më ftonte gjysëm xhapoje më minët. Kesha vardje të bëshme, në shtëpi të beut, punë shtëpije. Më epte gjysëm napoloni në muajtë. Keshe punë të shumë. Ma thurte belua tërë xherrën, zogoste vardje. Një xher më rokanis belua:
 Më mundonte beu tërë natën, kërkonte punë. Një natë më tha beu:

— O cimadh, do dushkatësh n'ato topot atje që ja pëlcsinja dredhje e të qëroç dërdën të dufrig

— O djalë, do shkoësh në ato vende atje që kanë bar e të març kuajt të flesh
një xherr më dërdët e me katërkëmbjet dhe me bozilët, se ka dushkatur drugua i bozile, dërdëve një natë më kuajt e më mëshkat dhe me qetë, se ka vajtur hyzmeqari i qeve, kuajve e katërkëmbjeve, në mojdë.

Unë nga zenua e belos u dushkata, po s'rrucnja ta citosnja at vardje, se s'ja pëlcsinja në mojdën time as bozile, as katërkëmbje. Ja pëlcsinja piro. Po nga xenua u dushkata. Dufrita as që, as mëshka, Ishnja fukara. Po nga frika vajta. Flejta me bozilet okso. Mirpo bozilët, katërkëmbjet, dërdot, dushkatën nëpër korafjet e vizdëve. Edhe me qetë jashtë. Mirpo qetë, mëshkat, kuajtë hynë nëpër arat e bujqëve. Edhe druadhnë ato mboqsin, te leshdëzën e vizdëve. Ngrecon një vizdje me çin. Më rokanis mua hëngrën ato misrin, të lashtë e bujqëve.

Vjen një bujk me inat. Më thotë mua:

— O të thurça dushën, mor cimadh, që më ke dredhur mboqsin me bozilet. — Dhe ngrëcoi

— O të shtypsha kokën, mor djalë, që me ke ngrënë misrin me qetë. — Dhe m'u drejtua me një kaniqe të bëshme me xhominge në fund. Unë ja tura më parë sa t'më griste ai. I rashë në rrabë e ai mërxeu si i pikosur. Unë nga xenua i mërxeva me bozilë, me dërdje, me katërkëmbje kokë e ai ra si i vdekur. Unë nga frika i lashë me qe, me kuaj, me mëshka dhe shkova në dhë u dushkata në mojdë. Më rokanisi majkushi:

shtëpi. Më tha babai:

— Pse ngrëcove kaqë glükora? — Unë ja rokanisa të gjitha si më vajti vardja.

— Pse erdhe kaqë shpejt? — Unë ja tregova të gjitha si më vajti puna.

* * *

TYTSIT NËPËR GARDHERA

Dervishët nëpër katunde

Ja pëlcsinin dy tytse edhe lidhoshnin nëpër gardhëra të Mallos. Na gjetën një gorie në një garth. Ishin dy dervishë edhe gënjenin nëpër fshatra të Mallakastrës. Na gjetën një grua në një Ajo gorja nuk çillonte dhe i rokanis tytsit:

katund. Ajo gruaja nuk lindëte dhe i thotë dervishit:

— Mirsëngrecove, o majkush!

— Mirseerdhe, babadervish!

— Qysh ja pëlcet, moj zjerzë?

— Qysh je, moj çupë?

— Kol ja pëlcas, mor majkush, po nuk çilloj, mor majkush. Citisna nonjë duva, mor maj-
 — Mirë jam, mor baba, po nuk lind, mor baba. Na bën nonjë duva, mor baba-
 kush, ftona nonjë hilo që të çilloj.

dervish, jepna nonjë hilaç që të lind.

Tytsi po mërzente. Xhveshi lëpushkat edhe po i drangullon.

Dervishi po rrinte. Nxorri shkresat edhe po i këndon.

— Moj zjerzë, ti nuk çillon me hilo.

— Moj çupë, ti nuk lind me hilaç.

— Po qysh të citis, mor majkush?

— Po qysh të bëj, mor baba?

— Ja, të rokanis majkushi qysh të citish.

- Ja, të thotë babaj qysh të bëç.
 - *Po ha, mor majkush, të të sherosca shkeljen, mor majkush.*
 - *Po ha, mor baba, të të puthça këmbën, mor baba.*
 - *Ti të thuresh me nonjë cimath mavro ose me nonjë cimath kloshe, kur të të ngrecojë në mojdë.*
 - *Ti të shkosh me nonjë djalë kallajxhiu ose me nonjë djalë muratori kur të të vi në shtëpi*
- hoj pas një merje, një , dy, tre, min, hoj, për një a dy kronj. Ti rokanisi "Thurmë!"*
hoj pas një jave, një, dy, tre muaj, hoj për ujë a dy vjet. Ti thuai: "Hajde!..."

* * *

Pas disa merjesh, tytsi u takua me një mavro në një koravje. Ja pëlciste edhe duna atje.

Pas disa javësh, dervishi u takua me një kallajxhi në një arë. Kish edhe ujë atje.

- *Qysh ja pëlçet, more mavro?*

- *Si je, more kallajxhi?*

- *Kol ja pëlças, more majkush. - I rokanisi tytsi:*

- *Mirë jam more baba. - I tha dervishi:*

- *A mërxejmë dufrijmë këtu?*

- *A rrimë e flemë këtu?*

- *Po, - i rokanisi mavrua, - s'ja pëlçet kortar këtu, për të dredhur derdua im dhe katërkë-*

mbja tënde. - Tytsi aniks lëpushkën e bëshme e rokanis:

tënde. - Dervishi hap qitapin e i thotë:

- *Ja pëlçet një mojdë atje e unë po i citis me këtë lëpushkën e bëshme që t'i ftojë dredhje për*

Ka një shtëpi atje e unë po e bëj me këtë qitap që t'i apë ushqim për

katërkëmbjet.

kafshët.

- *Ço i fton cimadh, ajo mojdë, o tyztës!*

- *Çovall i ep djalit, ajo shtëpi, o dervish!*

- *E rokanis lëpushka që i fton.*

- *E thotë qitapi që i jep.*

U dushkat cimadhi në mojdë. Vajti te firja. I bie me kaniqe firjes dang dang. U zhvesh

Shkoi djali në shtëpi. Vajti te dera. I bie me shkop derës dang dang. Dolli

bigëza.

nusja.

- *Kush ja pëlçet ti, o cimadh?*

- *Kush je ti, o djalë?*

- *Unë ja pëlças një cimadh i mavros.*

- *Unë jam një djalë kallajxhiu.*

- *Cimadhi mavros? Ngreco, o cimadh, ngreco. Ç'zogos?*

- *Djalë kallajxhiu? Hajde, o djalë, hajde. Ç'kërkon?*

- *Zogos ca dredhje për katërkëmbjen.*

- *Kërkoj ca bar për mushkën.*

- *Kol, të ftonj unë.*

- *Mirë, t'ap unë.*

U dushkat bigza me gjithë cimadh. U dushkat në dukaret dhe i ftoi cimadh të kol sa s'qëronte më.

Shkoi nusja me gjithë djalë. Shkoi në kasollet dhe i dha djalit kaqë sa s'merrte më.

- *Tani, o cimath, turu mesa në dukaret. - Cimadhi ja pëlçiste torro. Nuk rructe gjë.*

- *Tani, o djalë futu brënda në kasollet. - Djali ishte budalla. Nuk kuptonte gjë.*

Gorja i rokanis cimadh:

Gruaja i thotë djalit:

- *Thurmë! - Cimadhi u cobirua.*

- *Hajde . . . - Djali u habit.*

- *Jo, rokanis cimadhi, se kishte xeno mos e vrisnin këmset.*

- *Jo, - thotë djali, se kishte frikë mos e vrisnin agallarët.*

- *Thurmë! ose i rokanisa gjithë gardhit se deshi t'më thuri me stangjã.*

- *Hajde, ose i fola gjithë fshatit se deshi të më vi me zort.*

Nga zenua e thuri bigzën. U dushkat te majkushi e te mavrua me dredhje, me një çotë, gjonex

Nga frika i vajti nuses. Shkoi te dervishi e te kallajxhiu me ushqim, me një pulë, bukë

të lehtë, etj., që ja ftoi me stangjã edhe këto. Kur e legosi tytsi me dredhje, hap lëpushkën e bëshme

gruri, etj., që ja dha me zor edhe këto. Kur e pa dervishi me ushqime, hap qitapin

e i rokanis cimadh:

e i flet djalit:

- *Ti ke thurur gorjen. E rokanis lëpushka.*

- *Ti ke te gruaja. E thotë qitapi.*

- Jo, s'e kam thurur. — I rokanis tytsi:
 — Jo, s'kam vajtur. — I thotë dervishi:
 — Unë kam lëpushkën e bëshme që rruc gjithë gardhet në Thumbri seç' citisin. — *Cimadhi*
 — Unë kam qitapin që kupton gjithë fshatrat në Shqipëri seç' bëjnë. — Djali
 u xenos dhe i rokanisi tytsit:
 u frikua dhe i tha dervishit:
 — Të gapofsha shkëljen, o majkush, mos i rokanis majkushit, se më fypi.
 — Të puthça kembën, o baba, mos i thuaj babajt, se më vrau.
 — Nuk i rokanis, nuk i rokanis majkushit, po mërxë të dredhim e të shorosim tani.
 — Nuk i them, nuk i them babajt, po rri të hamë e të pimë tani.
Cimadhit i dolli xenua edhe qesëronte. Druadhë e shërosën atë xherr edhe u dushkatën. Pas
Djalit i dolli frika edhe qeshte. Hëngrën e pinë atë natë edhe ikën. Pas
një kronji, bigëza na citisi cimadh. Edhe na vete tytsi n'atë gardh. Gjen ca çilo afër gardhit.
një viti nusja na lindi djalë. Edhe na vete dervishi në atë fshat. Gjen ca çiliminj afër fshatit.
 — Kujt ja pëlcsini, o cimdhej?
 — Të kujt jeni, o fëmij?
 — Ja pëlcsim mëngresit.
 — Jemi të filanit.
 I përgëzon tytsi.
 I përgëzon dervishi.
 — Filan këmbës si ja pëlcel?
 — Filan aga si është?
 — Kol. I ka çfilluar një cimadh.
 — Mirë. I ka lindur një djalë.
Ahere tytsi menjëherë i citis sporengzat kol. Dushkati me gjithë katërkëmbje. I rokanis:
Ahere dervishi menjëherë i dredh mustaqet mirë. Shkon me gjithë mushkë. I thotë:
 — O këmbës?
 — O aga?
 — Urdhro!
 — Urdhro!
Bigëza legos tytsin.
Nusja sheh dervishin.
 — Uuu, ngrecoi majkushi! Gospua! — I rokanis këmbësit, se ngrecoi tytsi që më ftoi hilon
 — Uuu, ardhni babadervishi! Zoti! — I thotë të shoqit se erdhi babadervi-
 që citisa cimadhin.
 shi që më dha hilaçin që linda djalin.
E turrën brënda në mojde, me shkru mbje, thanuqe, etj. Filluan haranë. Tytsi u rokanis:
E futën brënda në shtëpi me kafe, raki, etj. Filluan dasmën. Dervishi u thotë:
 — Të ngrecoj edhe mavrua në hara, që të rrojë sa bakëri, cimadhi. — *Rokanisi këmbësi:*
 — Të vi edhe kallajxhiu në dasëm që të rrojë sa bakri djali. — *Thotë zotnija:*
 — Të rrojë si bakëri?
 — Të rrojë si bakëri?
E thërresin dhe filluan të shorosnin thanuqe, të dridhnin balo, se rrucoi balo këmbësi. Drith
E thërresin edhe filluan të pinin raki, të hanin mish, se theri mishra zotnija. Ha
balo, shoros bujo, shoros thanuqe. Rokanisi tytsi dogançe:
 mish, pi verë, pi raki. Thotë dervishi dogançe:
 — *Drith, o mavro, balo, shoros thanuqe e bujo, se e ka thur lyshua i Ninës. (emri i djalit*
 — Ha, o kallajxhi mish, pi raki e verë se e ka bërë . . . Ninua. — *Kallajxhiu*
të kallajxhiut). — Mavrua u xenos. I rokanis tytsi:
 u frikua. I thotë dervishi:
 — Mos ki xeno, o mavro, se e ka citisur tytsi.
 — Mos ki frikë, o kallajxhi, se e ka mësuar dervishi.
 Të këtilla citisnin tytsit. Lidhosnin gjithë gardhërat e Thumburisë dhe qëronin kucëro sa
 të donin.
 Të tilla bënë dervishët. Gënjenin gjithë fshatrat e Shqipërisë dhe merrnin para sa
 aë d nin.

R é s u m é

ELEMENTS DE DICTIONNAIRE DE L'ARGOT DOGANÇE

Extraits d'entretiens et textes

Dans ce chapitre, qui est la continuation de ceux parus dans le No. 2 de ce périodique, l'auteur a réuni 650 gloses du dictionnaire de la dogançe; plusieurs extraits d'entretiens et quelques textes de cet argot. Les matériaux ont été réunis dans 12 sites différents au l'on parle ce jargon. Les mots sont donnés avec leur contexte relatif, quand il a été possible de les illustrer par celui-ci, ainsi qu'avec quelque observation sur leur origine.

La plupart des mots sont des emprunts ou des créations du fonds de la langue commune; une autre partie ce sont des emprunts étrangers avec les langues qui sont rentrées dans la sphère des contacts de l'albanais: notamment le grec, et un petit nombre de l'aroumain, du slave, du turc, de la langue des tziganes.

Les extraits des entretiens portent sur les matériaux et techniques des artisans. Les textes traitent des épisodes d'événements vécus pendant les randonnées des artisans en quête de travail.

